

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra teritoriálních studií

Bakalářská práce

2024

Rosalie Forbelská

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Teritoriální studia

Vědecká diplomacie: případ České republiky

Bakalářská práce

Autorka práce: Rosalie Forbelská

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30. dubna 2024

Rosalie Forbelská

Bibliografický záznam

FORBELSKÁ, Rosalie. *Vědecká diplomacie: případ České republiky*. Praha. 2024. 60 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra teritoriálních studií. Vedoucí Mgr. Eliška Tomalová Ph.D.

Rozsah práce: 79 624 znaků

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o konceptu a rámování vědecké diplomacie a dále o jejím provozování, institucionálním uchopení a motivaci k jejímu provádění v České republice. Metodou kvalitativní analýzy dokumentů práce zkoumá stav vědecké diplomacie v ČR a odpovídá si na otázku, jaká je motivace ČR k vykonávání vědecké diplomacie, jak je termín užíván, v jakém kontextu se vyskytuje, jaká je organizační struktura pro vykonávání vědecké diplomacie a jací jsou zapojení aktéři v ČR a jimi vyvíjené iniciativy. Dílčím výsledkem práce je organizace dokumentů státní správy zaměřená na zodpovězení daných otázek. Celkovým závěrem práce je pak zjištění, že vědecká diplomacie má v ČR uchopení ve vícero státních institucích a termín je využíván různorodě. Jsou zde patrné dva rámce, ve kterých se vědecká diplomacie realizuje, tj. rámec ekonomický a rámec veřejné diplomacie. Ekonomický podtext se však promítá do většiny aktivit. Výběrem aktérů a zasazením jejich aktivit do teoretického rámce bylo zjištěno, že do realizací vědecko-diplomatických aktivit v ČR se promítají dvě motivační hlediska, jednak hledisko přístupu k zahraničnímu partnerům a jejich potenciálu pro ČR a za druhé hledisko propagace ČR.

Abstract

The bachelor thesis deals with the concept and framework of science diplomacy, as well as its implementation, institutional capture, and motivation for its execution in the Czech Republic. Through the method of qualitative document analysis, the thesis examines the state of science diplomacy in the Czech Republic and answers the question of what motivates the Czech Republic to engage in science diplomacy, how the term scientific diplomacy is used, in what context it appears, what is the organizational structure for its implementation, and who are the involved actors in the given territory. The result of the research is an organization of state administration documents focused on answering these questions. The overall conclusion of the thesis is that science diplomacy in the Czech Republic is captured in several state institutions, and the term is used diversely. Two lines where science diplomacy appears are evident: economic and public diplomacy. The economic aspect is further reflected in the majority of activities. By selecting actors and placing their activities in a theoretical framework, it was found that two motivational aspects are reflected in the implementation of scientific-diplomatic activities in the Czech Republic, firstly, the aspect

of access to foreign partners, or identification of their potential for the Czech Republic, and secondly, the aspect of promotion of the Czech Republic.

Klíčová slova

Vědecká diplomacie, vědecká spolupráce, Česká republika, mezinárodní vztahy, zahraniční politika, ekonomická diplomacie, veřejná diplomacie

Keywords

Science diplomacy, scientific cooperation, Czech Republic, international relations, foreign policy, economic diplomacy, public diplomacy

Title

Science Diplomacy: The Case of the Czech Republic

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Elišce Tomalové Ph.D. za ochotu a cenné rady, které mi při psaní poskytla. Také bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a motivaci nejen při psaní práce, ale taktéž po celou dobu studia.

Pro Laru.

Obsah

ÚVOD	10
1. VĚDECKÉ DIPLOMACIE: CHARAKTERISTIKA A ČLENĚNÍ.....	12
1.1. Obecná charakteristika	12
1.2. Členění vědecké diplomacie	13
1.2.1. Věda v diplomacii.....	14
1.2.2. Diplomacie pro vědu	14
1.2.3. Věda pro diplomacii	14
1.3. Kritika navrženého členění	15
1.3.1. Členění vědecké diplomacie podle motivace	16
1.4. Výběr rámce	17
2. VĚDECKÁ DIPLOMACIE JAKO FENOMÉN PRO 21. STOLETÍ.....	19
2.1. Zdánlivá neslučitelnost dvou světů	19
2.2. Politické rozměry vědecké kooperace.....	20
2.2.1. Získávání lidských zdrojů.....	20
2.2.2. Vědecká spolupráce na státní úrovni	21
2.2.3. Prosazování vlivu	22
3. KONCEPTY VĚDECKÉ DIPLOMACIE V ČR (2011-2023).....	23
3.1. Vývoj pojmosloví.....	24
3.2. Hledání modelu vědecké diplomacie v ČR.....	26
3.3. Organizační struktura	27
3.1.1. Zasazení do zahraniční politiky státu v rámci MZV.....	27
3.3.2. Zasazení v rámci státních orgánů a institucionální uchopení	28
4. KONCEPTUÁLNÍ RÁMEC VĚDECKÉ DIPLOMACIE V ČR	30
4.1. Národní koncepce.....	30
4.1.1. Zasazení v rámci ekonomické diplomacie.....	32

4.1.2. Oddělení vědecké diplomacie.....	33
4.1.3. Zasazení v rámci veřejné a kulturní diplomacie	33
4.2. Síť vědeckých diplomatů	34
4.2.1. Personální profily českých vědeckých diplomatů/atašé	35
4.2.2. Využívání ekonomických diplomatů pro potřeby vědecké diplomacie	37
5. OBLASTI REALIZACE VĚDECKO-DIPLOMATICKÝCH AKTIVIT.....	38
5.1. Ekonomická oblast.....	38
5.1.1. CzechTrade.....	38
5.1.2. CzechInvest	39
5.1.3. PROPED.....	40
5.2. Iniciativy MŠMT	41
5.2.1. INTER-EXCELLENCE	41
5.2.2. Mobility	41
5.2.3. Dům zahraniční spolupráce (DZS) a Česká styčná kancelář pro vzdělávání a výzkum (CZELO).....	42
5.3. Nástroje veřejné diplomacie	43
5.3.1 Česká centra	43
5.4. Zasazení iniciativ do kategorií	44
ZÁVĚR.....	47
SUMMARY	49
PŘÍLOHY	51
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	51
SEZNAM ZDROJŮ	52

Úvod

V době globalizace, a tedy v prostoru neustále propojenějšího světa, se výzvy stávají globálními a státy jsou nuceny je řešit skrze mezinárodní spolupráci. V tomto kontextu se nástrojem řešení často stává věda. Prolnutím politiky a diplomacie jako nástroje zahraniční politiky států s vědou dochází ke vzniku nového pojmu a zároveň nástroje vědecké diplomacie. Cílem této práce je na základě rešerše odborné literatury zvolit vhodný konceptuální rámec vědecké diplomacie, který bude následně aplikován na případ České republiky jako nástroj zasazení vybraných aktérů a iniciativ ke zjištění motivace a směru, kterým se Česká republika ve vědecké diplomacii ubírá. Ke zjištění těchto cílů je nutné definovat dílčí otázky, které pomohou téma utřídit a zmapovat. Cílem tohoto mapování je zjistit, jak je pojem vědecké diplomacie využíván v rámci České republiky. Dále jak je vědecká diplomacie v České republice institucionálně a organizačně uchopena a jak je konceptualizována. Otázkou je také, jaké oblasti diplomacie se ve vědecké diplomacii v českém prostředí promítají a jaký má vědecká diplomacie podtext.

Do dnešní doby jde o pojem, kterému není věnována obzvláště velká pozornost, a to i přes podstatnou roli vědy v mezinárodních vztazích. Stejně tomu tak je i v českém prostředí, kde je pojem do značné míry nový a v odborné rovině, mimo několika málo zmínek, neprobádaný. Toto zjištění bylo hlavní motivací výběru tématu, jako snahy postihnout některé aspekty vědecké diplomacie na daném území, zasadit je do zahraniční politiky státu a teoretických rámců a utřídit informace tak, aby bylo možné přispět k odborné debatě skrze analýzu fenoménu vědecké diplomacie z perspektivy malého státu, který je na počátku své vědecko-diplomatické dráhy. Případ je zajímavý i z toho hlediska, že se odborné publikace častěji soustředí na velké státy s propracovaným vědecko-diplomatickým systémem a menší státy na počátku tohoto směru zůstávají bez větší pozornosti.

Jak již bylo řečeno, pro vybrané specifikum České republiky neexistuje dostatečné množství odborných zdrojů a z toho důvodu (mimo volbu teoretického rámce a rešerše literatury) jsou využity většinou dokumenty státní správy, koncepční dokumenty, zprávy zahraniční politiky a veřejné diplomacie a další dokumenty, které jsou veřejně dostupné. Jako vhodný prostředek byla zvolena kvalitativní analýza výše zmíněných dokumentů, skrze kterou je cílem zodpovědět předložené otázky. Odborné literatuře na dané téma se hlouběji věnuje první kapitola práce.

Struktura práce postupuje od první kapitoly obecného úvodu problematiky k charakterizaci pojmu. Následně jsou uvedena teoretická členění dle odborné literatury. Současně jsou zde

představeny rozdílné odborné argumentace k danému tématu, jejich zhodnocení a následně výběr rámce z představené literatury. Druhá kapitola se věnuje pohledu na fenomén vědecké diplomacie skrze dva zdánlivě neslučitelné světy vědy a diplomacie a výzvy, které toto propojení skýtá. Dále pak pro toto propojení předkládá politická východiska. Třetí kapitola se již věnuje případu České republiky a nastiňuje vývoj fenoménu skrze užívání pojmu vědecké diplomacie skrze kvalitativní analýzu souhrnných dokumentů vydávaných státní správou. Konkrétní zjišťování vývoje, resp. etablování pojmu vědecká diplomacie bylo provedeno metodou rešerší a vyhledáváním klíčových pojmů v těchto dokumentech. Dále by sem pochopitelně patřila i podkapitola o vývoji pojmu v českém akademickém prostředí, avšak tento rozměr nebylo možné postihnout z důvodu chybějící diskuse na toto téma. Čtvrtá kapitola navazuje na historický exkurz kvalitativní analýzou koncepčních a organizačních dokumentů. Výzkum se zabývá institucionálním uchopením a organizační strukturou vědecké diplomacie v rámci státu a dále jejím zasazením do zahraniční politiky. Pozornost je věnována také dvojímu uchopení vědecké diplomacie v rámci ekonomické a veřejné diplomacie, národní koncepci vědecké diplomacie a síti vědeckých diplomatů. Ve čtvrté kapitole jsou vybráni aktéři a iniciativy spadající pod instituce, které jsou účastníky vědecké diplomacie (viz. kapitola 4.) a jsou dále zasazováni do vybraného teoretického rámce. V závěru práce dochází ke shrnutí teoretických a praktických poznatků a zodpovězení formulovaných otázek.

1. Vědecké diplomacie: charakteristika a členění

Po skončení studené války a s příchodem konce osmdesátých let dvacátého století začalo docházet k procesu prohlubování globalizace a v tomto směru se začal proměňovat i mezinárodní politický systém, který je mezi sebou stále více provázaný. V tomto stále více propojeném světě, kde jsou výzvy a nástrahy často přeshraničně sdílené (např. potravinová bezpečnost, dostupnost vodních zdrojů, změna klimatu, zdravotnictví), je stále více zapotřebí účinných interakcí mezi vědou a politikou napříč hranicemi. Věda nabírá v mezinárodním systému na důležitosti, a tak se stírá dichotomie mezi vědou a diplomacií. Obě zmíněné se prolínají a překrývají, což umožňuje zrod vědecké diplomacie (dále VeD).¹

1.1. Obecná charakteristika

Pro účely této práce je potřebné definovat dva základní pojmy, kterými jsou věda a diplomacie. Obecných definic vědy lze nalézt bezpočet, stejně tak i úžeji zaměřených vymezení vědeckých disciplín dle předmětu, metody, systému, formálních aspektů apod. Pro potřeby této práce bude použita obecná definice tak, jak ji uvádí Turkenian: věda je proces získávání a aplikování znalostí získaných na základě výzkumu podloženého ověřitelnými důkazy. Obdobný postup lze aplikovat i pro pojem diplomacie, kterou se pro kontext této práce rozumí prostředek zahraniční politiky založený na principech dialogu, vyjednávání, kompromisu a nenásilného přístupu.² V druhém kroku je pak nutné objasnit, na jaká odvětví se obecný pojem VeD může členit, resp. v jakých aspektech je možné na ni nahlížet pro stanovení kritérií pro její praktickou realizaci. VeD je proces, ve kterém stát reprezentuje sám sebe a své zájmy na mezinárodním poli v otázkách znalostí (jejich získávání, použití a komunikaci) získaných vědeckou metodou.³ VeD je klíčovým nástrojem, jak k řešení globálních otázek, tak v oblasti národních zájmů. Může být platformou pro řešení napětí mezi státy a sloužit jako nástroj *soft power* k navazování a utužování vztahů. Často je motivována dosažením vědeckého pokroku, či stejnými zájmy států s cílem zlepšení vztahů. VeD je jedním z nástrojů zahraniční politiky. Jelikož se ale zájmy jednotlivých států mnohdy různí, motivy k jejímu provozování jsou také různé a tím i výsledky.

¹ Vaughan C., Turkenian et al., „The Emergence of Science diplomacy“, in *Science Diplomacy: New Day or a False Dawn?*, ed. Lloyd S. Davis et al. (Singapore: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., 2015), 3–25.

² Ibid.

³ Ibid.

I když většina odborné pozornosti se upírá na výzkum VeD větších států, Gluckman upozorňuje, že je nutné se soustředit také na státy menší, které nemají tak rozvinuté zázemí pro VeD. Menší země se skrze VeD často snaží upozornit na svůj význam v mezinárodním systému a na ochotu ke spolupráci v oboru.⁴

Podstatné je také zmínit rozdíl mezi obecnou vědeckou spoluprací a VeD a i když se obě zmíněné překrývají a jejich zájmy jsou propojené, analyticky jsou rozdílné. Ve VeD jsou vždy zainteresováni političtí hráči, kdežto vědecká spolupráce se bez nich obejde.⁵ Dle Ruffiniho se pojem vědecké diplomacie objevuje ve spojitosti se zahraničními vztahy především v posledních dvaceti letech a přesto, že bylo jak na poli praktikujících VeD, tak na poli teoretiků, vytvořeno značné množství studií, definice VeD je stále velice rozostřená.⁶ Stejný názor zaujímá i Adamson a Lalli. Tedy, že i když vytvoření definice VeD není v podstatě dosažitelné, konceptuální rámec je možným východiskem.⁷

1.2. Členění vědecké diplomacie

V roce 2010 se se zvyšujícím se zájmem o téma dostalo VeD členění, nebo spíše taxonomie, která byla vytvořena ve spolupráci mezi British Royal Society a American Association for the Advancement of Science (AAAS). Na toto členění reaguje v pozdější době většina odborné literatury. Někteří autoři ho kritizují, jako např. Adamson, Lalli nebo Copeland a někteří vytvářejí vlastní členění, např. Flink a Schreiterer nebo Penca.⁸ British Royal Society a AAAS ve zprávě, která byla vytvořena na základě definice Niny Federoff, která popisovala VeD jako „používání vědeckých vztahů mezi národy k řešení společných problémů na principech humanity a snahy vystavět konstruktivní mezinárodní partnerství založené na poznání“, jsou

⁴ „Small countries, strong voices“, Přepis projevu, The World Academy of Sciences, zveřejněno 19. června 2015, <https://twas.org/article/small-countries-strong-voices> (staženo 4. dubna 2024).

⁵ Turkenian et al., „The Emergence of Science diplomacy“, in *Science Diplomacy: New Day or a False Dawn?* 3–25.

⁶ Pierre-Bruno, Ruffini, „Conceptualizing science diplomacy in the practitioner driven literature: a critical review“, *Humanities and Social Sciences Communications* 7, č. 124 (2020) <https://doi.org/10.1057/s41599-020-00609-5> (staženo 15.3.2024),1.

⁷ Matthew, Adamson a Roberto Lalli, „Global perspectives on science diplomacy: Exploring the diplomacy-knowledge nexus in contemporary histories of science“, *Centaurus*, č. 63, (2021): 1–16, <https://doi.org/10.1111/1600-0498.12369> (staženo 14. ledna 2024).

⁸ Zmíněná literatura je dále rozvedena v dalších kapitolách.

popisovány tři odvětví vědecké diplomacie na základě rozdílných prvků.⁹ Jednotlivá odvětví jsou: *science in diplomacy*, *diplomacy for science* a *science for diplomacy*.

1.2.1. Věda v diplomacii

Science in diplomacy je způsob, jak nahlížet na procesy, kdy dochází k propojení vědy a diplomacie a kdy jsou vědecké poznatky použity pro zahraničně politické rozhodovací procesy v oblastech, ve kterých je nutná konzultace s odborníky, v tomto případě s vědci. Nejčastěji jde o globální otázky jako je např. klima, potravinová bezpečnost nebo energetika. Jedná se o formu informovaného rozhodování a věda zde slouží jako poradní orgán k dosažení co nejefektivnějších výsledků.¹⁰ Příkladem může být například Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) založený v roce 1988 World Meteorological Organization (WMO) a United Nations Environmental Programme (UNEP), který zajišťuje dostupnost vědeckých poznatků ohledně klimatické změny a její socioekonomické dopady. IPCC sice nedisponuje vlastním výzkumem, ale vyhodnocuje a zprostředkovává výzkumy vědců napříč světem. Ty pak slouží k informovanému rozhodování na politické úrovni.¹¹

1.2.2. Diplomacie pro vědu

Diplomacy for science je procesem, kdy diplomacie slouží potřebám vědy skrze usnadňování přeshraniční komunikace a průběhů jednání skrze diplomatický dialog. Dále pomáhá v navazování vědeckých kontaktů a vztahů, mobilitou vědců a výzkumníků za pomoci konzulárních a diplomatických pracovišť. Může řešit sporné otázky, jako jsou např. vlastnická práva, budování nadnárodních vědeckých pracovišť a zapojování vědců do jejich činnosti. Tato aktivita vychází z prostředí vědy a její potřeby diplomacie, pro vykonávání zmíněných aktivit.¹²

1.2.3. Věda pro diplomacii

Science for diplomacy popisuje formu navazování mezinárodních vztahů skrze vědce. Většinou se jedná o momenty napětí mezi státy, kdy tradiční diplomacie selhala, ovšem státy jsou schopny stále navazovat kontakty a vést dialog skrze pole vědy. Jedná se o nástroj *soft power*.¹³

⁹ Nina V. Fedoroff, „Science Diplomacy in the 21st century“, Commentary 136, č. 1 (9. ledna 2009): 11, <https://www.cell.com>, (staženo 12.2.2024)

¹⁰ Pierre-Bruno Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů* (Praha: Academia, 2018),28.

¹¹ AAAS a The Royal Society, „*New frontiers in science diplomacy*“ (London: Science Policy Centre, 2010),5.

¹² Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*,29.

¹³ Ibid.

Mezinárodní napětí ovšem v tomto případě není podmínkou, může jít i o uzavírání bilaterálních vědeckých smluv, vytváření společných vědeckých institucí (CERN), vytváření vědeckých sítí, pořádání vědeckých festivalů a výstav se zaměřením na historii vědy s cílem zjistit společné kulturní a vědecké základy. V neposlední řadě může být další úrovní diplomacie pro subjekty, které nejsou začleněny do oficiálních jednání mezi státy, ale mají určitou úroveň komunikace s tím, že jsou nuceny zpovídat se státu.¹⁴

1.3. Kritika navrženého členění

Výše uvedená taxonomie, jak již bylo zmíněno, není pro úplné popsání VeD dostatečná a má své kritiky. Jedním z problémů je fakt, že je extrémně těžké zařadit VeD aktivity pouze do jedné ze tří zmíněných kategorií, a to z toho důvodu, že pokud k nějaké vědecko-diplomatické aktivitě dochází, většinou zapadá do více zmíněných kategorií a slouží více účelům. Z tohoto důvodu ji nelze jednoduše zařadit pouze do jedné kategorie. A to i proto, že rozdíly mezi kategoriemi jsou příliš malé a samotné kategorie se překrývají, jak uvádí například Adamson, Lalli nebo Copeland.¹⁵ Další kritika dělení spočívá ve skutečnosti, že jedna kategorie, jako kdyby chyběla. Dle Addamsona a Lalliho je potřeba začlenit kategorii čtvrtou, a to diplomacii ve vědě.¹⁶ Flink kritizuje tuto taxonomii s tím, že se jednak jedná o tzv. definici kruhem, jelikož pokud vnímáme koncept tímto způsobem, dochází k tomu, že diplomacie napomáhá vědě, věda pak následně diplomacii atd. Dále Flink upozorňuje na to, zda zde nebyl vytvořen oxymóron, pokud se snažíme jedním dechem popisovat jak kategorie *science for diplomacy*, tak *diplomacy for science*, jelikož na jedné straně jde o podporu vědy, ale na straně druhé o snahu instrumentalizovat vědu a vědce pro politické účely.¹⁷

Penca taktéž kritizuje toto dělení s argumentem, že by bylo logičtější se při klasifikaci vědecké diplomacie soustředit na zájmy států, které ji vykonávají. Konkrétně rozlišovat dvě kategorie. A to, zdali se stát snaží o začlenění vědecko-diplomatických vztahů jako předmětu své zahraniční politiky se zájmem navazovat partnerství (*objective*) nebo jestli vědecko-

¹⁴Turkenian et al., „The Emergence of Science diplomacy“, in *Science Diplomacy: New Day or a False Dawn?*, 3–25.

¹⁵ Adamson a Lalli, *Global perspectives on science diplomacy: Exploring the diplomacy- knowledge nexus in contemporary histories of science*, 3.

A také Copeland 2016.

¹⁶ Adamson a Lalli, *Global perspectives on science diplomacy: Exploring the diplomacy- knowledge nexus in contemporary histories of science*, 3

¹⁷ Flink, „The Sensationalist Discourse of Science Diplomacy: A Critical Reflection.

diplomatických vztahů využívá jako prostředku k plnění jiných politických cílů, například nastolení dominance (*tool*).¹⁸ I toto dělení má však svá úskalí. Jak uvádí Flink a Schreiterer, aktérů, kteří se VeD účastní je mnoho a není možné jednoduše říci, že stát má daný konkrétní zájem a jde spíše o to, jaký záměr má konkrétní aktér, který VeD vykonává.¹⁹ Penca svým způsobem navazuje na Flinka a Schreiterera, jelikož jejich dělení představené v další části je podobné a promítá se zde motivační hledisko.

1.3.1. Členění vědecké diplomacie podle motivace

Významnou analýzu v oboru vytvořili v roce 2010 Tim Flink a Ulrich Schreiterer, kteří zanalyzovali stav VeD v 6 zemích a na základech této analýzy vytvořili vlastní typologii založenou na národních zájmech. Flink a Schreiterer tvrdí, že je při dělení nutné přihlídnout k cíli, který ta daná země skrze vykonávání VeD sleduje, jelikož zájem většiny států spočívá v záměru posílení svých inovačních kapacit. Přitom spolu ovšem státy neustále soutěží. Skrze analýzu přístupu šesti států tvoří nové trojí dělení.²⁰

A) Stát se snaží získat přístup ke zdrojům jiného státu, tedy k poznatkům, finančním prostředkům, talentům a výzkumným pracovištím, s motivací navýšení své inovační kapacity a konkurenceschopnosti. Děje se tak většinou skrze vyhledávání nových technologií a výzkumného potenciálu v zahraničí, přístupu k trhům, znalostem a technologiím nebo přitahováním zahraničních talentů a investic.

B) Státu jde o propagaci svých vědeckých aktivit, tedy soustředí se hlavně na branding svých vlastních úspěchů a jejich propagaci do zahraničí. Je to součástí státního marketingu, jehož cílem je přitahování pozornosti k vědě, výzkumu a inovacím (dále VVaI) dané země, a to jak skrze současný výzkum, tak i historické úspěchy.

C) Státu jde o vliv, tedy skrze VVaI a vysoké školství, normy a zásady stát prosazuje svůj akademický vliv nad ostatní státy.²¹

¹⁸ Jerneja, Penca, *The rhetoric of "science diplomacy": Innovation for the EU's scientific cooperation*, *EL-CSID Working Issue 16 (duben 2018): 1-16*, <http://aei.pitt.edu/id/eprint/102624> (staženo 23. ledna 2024),3.

¹⁹ S., Kuhlmann, „Forschungs- und Innovationssysteme im internationalen Wettbewerb“, In *Wettlauf ums Wissen. Außenwissenschaftspolitik im Zeitalter der Wissensrevolution*, ed. G Schütte, (Berlin: Berlin University Press, 2008), 52–58.

²⁰ Tato typologie ovšem na rozdíl od taxonomie AAAS a Britis Royal Society je zaměřená na motivace státu k vykonávání VeD.

²¹ Tim, Flink a Ulrich Schreiterer, „Science diplomacy at the intersection of S&T policies and foreign affairs: toward a typology of national approaches“, *Science and Public Policy* 37, č.9, (1. ledna 2010): 665–677, <https://doi.org/10.3152/030234210X12778118264530> (staženo 1. prosince 2023).

Zde je tedy explicitně řečeno, že v zásadě trojí druh motivace, tj. přístup ke zdrojům, propagace a mocenský vliv se implicitně promítají do pojmu vědecké diplomacie, a to natolik, že pojem sám o sobě nenese, a ani nemůže nést, přesně vymezený obsah, pokud nebude v nějaké formě dále specifikován. Je pravda, že také autoři navržené taxonomie podle typu aktivit zohledňují, zvláště ve třetí kategorii *science for diplomacy* (viz 1.2.3.) řadu motivačních aspektů. Nejsou však v rámci jejich typologie zohledněny dostatečně, jak je vidět z množství uvedených kritických námitek (viz 1.3.). Naopak autoři členění VeD podle motivace zohledňují, že oblast VeD je úzce propojena s politickou objednávkou, sociálními a ekonomickými faktory, které v éře globalizace nabývají neurčitých obrysů, aby však nakonec „přiměly“ konkrétní politické aktéry (té které země) vymezit, co vlastně chápou VeD, jakým směrem a s jakými cíli chtějí tuto oblast naplňovat reálným obsahem.

Zahrnutím motivačního a praktického aspektu do obsahu VeD autoři této koncepce tedy poukázali na fakt, že byť státy často zaujímají aktivní postoj k tomuto odvětví a jsou si vědomy jeho významu, nepanuje zde shoda na tom, jak by měla být VeD prováděna nebo co VeD vlastně je nebo není. Přístupy států se liší opatřeními, strukturou i strategiemi a je obecně zbytečné se snažit najít nějaký univerzální model. V každém přístupu je nutné zohlednit institucionální a politické prostředí. Není zde ani univerzální návod na to, jak správně navazovat vědecko-diplomatické vztahy. Podstata ovšem leží v úspěchu mezi konkurencí, a to skrze správně nastavené strategie, investice a lidský kapitál. Významným indikátorem první kapitoly této studie je také zjištění, že mimo správně nastavené strategie, musí být jasně nastavená hierarchie a zodpovědnost za programy VeD. Programy musí být pro zahraniční partnery jasně čitelné, aby byly země schopny vztahy účinně navazovat.²²

1.4. Výběr rámce

Závěrem této kapitoly je tedy možno konstatovat, že v oblasti VeD existuje mezi odborníky široké názorové spektrum, jak v teoretickém vymezení samotného pojmu a obsahu, tak návazně v otázkách praktického provádění aktivit na poli VeD. V rámci této práce není možné postihnout všechny nuance ani zahrnout veškerou odbornou literaturu k danému tématu.

²² Tim, Flink, „The Sensationalist Discourse of Science Diplomacy: A Critical Reflection“.

Úvodní kapitola však poskytuje nastínění problematiky nejasnosti uchopení celého konceptu, včetně obtížného zařazení a provádění konkrétních aktivit. Po výběru a představení různých náhledů na problematiku se jeví jako nejlépe propracovaný rámec nastavený Flinkem a Schreitererem, jelikož zahrnuje nejen aspekt konkurence a soutěžení, ale také aspekt motivace, jako pohonu k vykonávání VeD a to i s náhledem na velký počet aktérů, který se v odvětví objevuje. Z tohoto důvodu je právě tento rámec zvolen jako nejlépe použitelný pro záměr této práce, a právě k němu budou přiřazovány iniciativy v praktické části.

2. Vědecká diplomacie jako fenomén pro 21. století

Tato kapitola nastiňuje problematiku zdánlivě neslučitelných světů vědy a diplomacie. Prostor bude věnován národním zájmům a protichůdným principům národní spolupráce a konkurence. Kapitola má poukázat na to, že je potřeba vnímat VeD jako součást národních zájmů, i když věda sama o sobě v tomto kontextu často vnímána není, což může být pro provozování VeD problematickým aspektem. Dle Ruffiniho leží VeD na průsečíku těchto principů a pro tuto kapitolu bude použito i jeho rozdělení na oblasti získávání vědců, vědecké spolupráce a prosazování vlivu.²³

2.1. Zdánlivá neslučitelnost dvou světů

Jedním ze styčných bodů zkoumání VeD je, že vědci a politici toho mají jen málo společného, mají rozdílné cíle, režim i styl navazování kontaktů. Navíc věda je dlouhodobě vnímaná jako altruistická, stojící na základech nezištnosti, racionality, univerzálnosti a transparentnosti. Na straně jedné vědci, jako nestranní a sloužící vyššímu cíli²⁴ se schopností řešit výzvy i těch nejvyšších rozměrů.²⁵ Na straně druhé politici nebo diplomaté kteří jsou vnímáni jako ti, kdo musí hájit zájem své země, lhát a intrikovat pro ni a být schopni, jak vyjednávat, tak i tvrdě stát za svým zájmem. Jejich rozhodnutí často nejsou empiricky podložena. Je to sice zjednodušená představa, ovšem pro nastínění tohoto problému dosti výmluvná.²⁶ Jaký je tedy vlastně vztah vědce a diplomata, potažmo vědy a diplomacie/politiky? Základním rozdílem mezi vědou a diplomacií by měl být fakt, že věda by měla být sama o sobě nezištná a její výsledky a poznatky by měly být přístupné a ověřitelné a sloužit celému lidstvu, tedy být nadnárodní. Oproti tomu diplomacie je většinou otázkou národní a slouží zájmu jednoho státu. Diplomata by měl být obratný, schopný vyjednávání, ale i přesvědčování, nátlaku a taktizování. Zde je viditelný (byť zjednodušeně) jasný rozdíl mezi těmito dvěma popisovanými. Věda se ovšem nedá vnímat ve vakuu, stojí za ní konkrétní lidé s konkrétní národní příslušností a není možné počítat s tím, že jednotlivci, byť vědec, neupřednostňuje zájmy svého státu. Dalším aspektem je realita

²³ Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*, 73.

²⁴ Fedoroff, „Science Diplomacy in the 21st Century“.

Turkenian et al., „The Emergence of Science diplomacy“, in *Science Diplomacy: New Day or a False Dawn?*, 3–25.

²⁵ Flink, „The Sensationalist Discourse of Science Diplomacy: A Critical Reflection“.

²⁶ Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*, 54.

financování vědy a výzkumu, většinou vycházející z rozpočtu státu, kdy následné výsledky výzkumu mohou sloužit politickým cílům. Proto, i když věda jako taková vychází z univerzálních hodnot, ji není možné oddělit od státu.²⁷ Dále je potřeba také vnímat, že může být instrumentalizovaná pro různé, a to i politické, záměry.

2.2. Politické rozměry vědecké kooperace

Jak již bylo řečeno, stát a vědu je těžké od sebe oddělit. Ať už jde o národní příslušnost vědců, tak o financování výzkumu a školství. VVaI je často jednou z vládních priorit a je obecně vnímána jako oblast od které se odvíjí pokrok a blahobyt států. V této kapitole je ve třech bodech vysvětleno, jak se může nastavování politických agend a administrativy promítat do oblastí vědy a VeD, a proč je potřeba vědu vnímat jako součást národních zájmů.

2.2.1. Získávání lidských zdrojů

Základem vědeckého poznání jsou vždy vědci. K produkci kvalitních vědců je potřeba kvalitního školství, následně kapitálu k udržení kvalitní činnosti vědců, tedy prostoru pro další zdokonalování na poli neustále se měnící vědy. Pro samostatné vědecké výsledky je většinou potřeba kooperace mezi vědci, jelikož zřídka kdy nejde o týmovou činnost. Podstatná je zde právě mobilita studentů a vědců, a to z hlediska intelektuální konkurence.

Mobilita má ale pozitivní i negativní konotace. Mluvíme zde buď o odlivu mozků, tedy stavu, kdy kvalitní a kvalifikovaní vědci zemi opouštějí, a tak země ztrácí kapacity, tedy negativním stavu, nebo o přílivu mozků, kdy naopak vědci do země přicházejí, tedy o pro zemi pozitivním stavu. Třetí kolonkou může být ještě cirkulace mozků, která popisuje mobilitu jako nekonečný stav, ve kterém vědci odcházejí z původní země i jen na krátkou dobu a znovu se vrací, nebo stav, kdy dochází ke dvou nebo vícestranné výměně. První dvě zmíněné kategorie spadají do konkurenčního boje mezi státy, třetí kategorie je řazena do kooperace.

Přítahování vědců a studentů je pro stát stěžejním odvětvím, pokud se státu podaří je udržet na svém území i po skončení studií či pracovních poměrů a počáteční investice do výuky atd. tak budou dobře zhodnoceny. Pokud ovšem stát nedokáže nabídnout dostatečné podněty pro setrvání, investice tak říkajíc propadne. Stát a ovšem i jiné vědecké organizace, mohou poskytnout důvody pro setrvání a to skrze „vstřícnou vřizovou politiku, přiznávání stipendií a

²⁷ Ibid.56.

materiálních výhod při pobytu v cílové zemi, pomoc při návratu vlastních vědců ze zahraničí apod.“²⁸ Podstatnou roli zde hraje také prezentace a propagace výše zmíněných, ke které napomáhají diplomatictí pracovníci, kteří také upevňují vztahy s vědci v zahraničí, a mohou tak usnadnit jejich případný návrat do vlasti.²⁹ . Benefitem mobility ze strany samotných vědců je především přístup k novému poznání, obohacení jejich kariéry, navazování kontaktů a tvorba vědeckých sítí a v neposlední řadě lepší přenosnost poznatků mezi státy.³⁰ Tato část spadá do první definice (A) Flinka a Schreiterera, do kategorie o získávání přístupu.

2.2.2. Vědecká spolupráce na státní úrovni

Na rozdíl od předchozí kategorie, zde nejde o hromadění vědeckého kapitálu za účelem konkurenceschopnosti, jde o místo pro dialog mezi vědeckými sektory. Ochota spolupracovat leží na straně státu a je měřitelná počtem uzavřených dohod, a to nejčastěji mezi ministerstvy zahraničních věcí. Dalším signatářem dohody mohou být ministerstva, která se danou oblastí zabývají.³¹ Většinou jde o různé typy společných aktivit, a neřídka kdy je cílem také přístup k zahraničním výzkumným centřům, konkrétním zařízením nebo odbornému personálu.³² Dohody mohou být buď bilaterální nebo multilaterální s tím, že „bilaterální dohody v oblasti vědy a technologie jsou důkazem společné vůle smluvních zemí k prohlubování kontaktů a společné činnosti. Počet těchto dohod bývá oficiálně zveřejňován jako doklad toho, nakolik je daná země otevřená spolupráci.“³³ Intenzita politické vědecké spolupráce může být také snadno měřitelná, a to skrze společné publikace nebo počet citací. Je podstatné si nezaměňovat tuto úroveň obecně s vědeckou spoluprací, která narozdíl od politické, není podmíněna politickými hráči a může existovat bez nich napříč nejen vědeckými, ale také ekonomickými a soukromými sektory.³⁴

²⁸ Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*, 63.

²⁹ Ibid. 64.

³⁰ Olga Krasnyak, „Russian Science Diplomacy“, *Diplomatica* 2, (2020): 118-134, Brill (staženo 20. března 2024).

³¹ Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*, 65.

³² Bridget M. Dolan, „Science and Technology Agreements as Tools for Science Diplomacy: A U.S. Case Study“, *Science and Diplomacy* 1, č. 4 (prosinec 2012): 1–9, https://www.sciencediplomacy.org/sites/default/files/science_and_technology_agreements_as_tools_for_science_diplomacy_science_diplomacy.pdf (staženo 7. dubna 2024).

³³ Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*, 65.

³⁴ Daryl Copeland, „Science diplomacy“, in *The SAGE Handbook of Diplomacy*, eds. Costas M. Constantinou et al., (Thousand Oaks: SAGE Publications Ltd., 2016), 628–636.

2.2.3. Prosazování vlivu

„Mezinárodní vliv země, který můžeme definovat jako její schopnost usměrňovat rozhodovací procesy a působit na běh událostí, úzce souvisí s atraktivitou národního výzkumného systému a otevřenosti vůči spolupráci.“³⁵ Jedním z prostředků je vysoká úroveň a důvěryšopnost domácí vědy a výkonů a jejich prezentace navenek, dalšími jsou pak expertní činnost a přítomnost vědců a vědeckých organizací v zahraničí.

Expertní činností je myšlen případ, kdy jedna země požádá druhou o expertízu nebo školení v nějaké oblasti státní správy nejčastěji ve vzdělávání, zdravotnictví a obraně. Jelikož se svými experty doveze země do cílového státu i svoje poznatky, postupy, technické normy a standardy, má tak skrze ně vliv na rozhodovací procesy a fungování systémů v zahraničí.³⁶ Oblast a nabídka expertíz je široká a má velký význam. Vyspělejší země věnují tomuto odvětví celá oddělení při ministerstvech nebo zřizují specializované agentury.³⁷

V případě přítomnosti ve vědeckých organizacích a výzkumných infrastrukturách jde většinou o velké vědecké infrastruktury specializující se např. na astronomický nebo fyzikální výzkum, výpočetní centra (např. CERN) atd. Jsou propojením lidských zdrojů napříč světem a výběr jejich umístění je určen diplomatickými jednáními a lobbingem. Navíc, pokud se nějakému státu podaří získat takovouto organizaci na své území, stává se z ní země, která „pěstuje vědu“ a její prestiž i prestiž místa, kde je organizace umístěna, prudce stoupne. Pozitivní vliv je také patrný na ekonomice hostitelské země a na vytvoření pracovních míst.³⁸

³⁵ Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*,66.

³⁶ Olga Krasnyak, „Russian Science Diplomacy“,118–134, Brill.

³⁷ Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*,69–71.

³⁸ Ibid.71–73.

3. Koncepty vědecké diplomacie v ČR (2011-2023)

Práce se v prvních dvou kapitolách věnovala pojmu vědecké diplomacie v širším teoretickém pojetí opřeném o odbornou literaturu. V první kapitole byl nejprve charakterizován samotný pojem a nejednoznačná snaha o vymezení obsahu VeD u různých autorů v odborné literatuře. Na základě kritického zhodnocení byl vybrán teoretický rámec, který se jeví jako nejvhodnější pro využití ve druhé, praktické části práce (viz 1.4). Druhá kapitola rozvíjí pohled na vědeckou diplomacii jako na fenomén pro 21. století. V jednotlivých bodech jsou představeny dílčí aspekty tohoto fenoménu od problematiky nezávislosti jednotlivých disciplín, tj. vědy a diplomacie, až k nastínění zcela konkrétních oblastí souvisejících s propojením obou disciplín v praxi.

Co se týká odborné literatury na zmíněném území, seznam není vyčerpávající. Jako jediná odborná publikace přeložená do češtiny se jeví *Věda a diplomacie* od Ruffiniho, v rámci níž je obsažen i krátký popis poměrů v ČR.³⁹ Dále je česky publikovaná bakalářská práce na téma komparace VeD v ČR a velké Británii⁴⁰ a další kvalifikační práce soustředící se na různé státy a oblasti. Českými autory bylo publikováno také několik odborných článků v rámci tématu. Tématicky jsou to ovšem články vymezené vždy na určitý odborný úsek VeD.⁴¹ Okrajově se o tématu VeD zmiňují také Tomalová a Pánek Jurková v rámci zasazení do kulturní diplomacie.⁴²

Samotné těžiště práce spočívá v analýze toho, jaký obsah má VeD v chápání a realizaci různých složek státní správy v České republice (dále ČR) s cílem zodpovědět otázku, jaká je vlastně motivace ČR k vykonávání VeD, jaké je postavení VeD v zahraniční politice státu, jakým cílům slouží a jak je definována/konceptualizována včetně toho, kterým směrem se konkrétní aktivity ubírají. Struktura druhé části práce je proto vytvořena tak, aby vyhovovala a směřovala k cíli práce. A aby vůbec bylo možné na otázky odpovědět, bylo nutné stanovit

³⁹ Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*

⁴⁰ Dominik Juránek, „Vědecká diplomacie Velké Británie a České republiky: komparativní případová studie“, (bakalářská práce, vysoká školy ekonomická v Praze, 2019).

⁴¹ Viz. Šlosarčík et al. „Science diplomacy as a means to tackle infectious diseases: The case of Zika“. In *Science diplomacy in the making*. 2020. (staženo 20. dubna 2024). Tomalová a Ulrichová, *Water Diplomacy – The New Modus Operandi of EU Diplomacy? Innovative Methods in Diplomatic Practices*. 2020. (staženo 20. dubna 2024).

⁴² Eliška Tomalová a Jitka Pánek Jurková, *Ambasadoři Bohémy* (Praha: Dokořán, 2023).

kritérium pro sledované období, prostudovat vybrané dokumenty,⁴³ ale především utřídit poznatky získané z dostupných materiálů různých subjektů státní správy (rámec kapitol a podkapitol), aby bylo nakonec možné zařadit jednotlivé aktivity do zvoleného referenčního rámce a mít tak tedy oporu pro závěrečná zjištění a odpovědi.

3.1. Vývoj pojmosloví

V této podkapitole je rozvedeno téma vývoje pojmů vědecká spolupráce a VeD v českém prostředí. K podkapitole byly použity dokumenty vydávané některými aktéry VeD v ČR (viz kapitoly 3.3.2 a 4.1.3.). Tedy Ministerstvem zahraničních věcí České republiky (MZV), tedy jednak bulletiny MZV od roku 2012 do roku 2017, kdy je přestalo MZV vydávat. Pro zhodnocení dalších let, tedy od roku 2018 do roku 2022, byly použity Publikace České diplomacie, které taktéž vydává MZV. Další roky zatím nebyly oficiálně zpracovány. Dále pak byly využity Ročenky veřejné diplomacie od roku 2011 do roku 2022.⁴⁴ Časové vymezení sledovaného období je dáno dohledatelností ročenek, které lze dohledat nejdříve od roku 2011, proto bylo stejné období zvoleno i pro dokumenty z MZV, aby bylo tak porovnání provedeno ve stejném období. V rámci publikací byly vyhledávány pojmy vědecká spolupráce a VeD a porovnávána jejich četnost. Důležité je zmínit rozdíl ve významech zmíněných pojmů. Dle Copelanda se s pojmem VeD nutně váže zapojení politických aktérů do procesu, kdežto pokud mluvíme o vědecké spolupráci, ta není podmíněna zapojením politických aktérů a může se odehrávat sama o sobě.⁴⁵

V bulletinech se od zmíněného období nejčastěji objevuje sousloví vědecká spolupráce, vědecko-technická spolupráce, sousloví se často objevují ve spojení s hospodářskou nebo akademickou spoluprací. V roce 2015 se v bulletinech poprvé objevuje informace o podpoře zastoupení diplomatů na poli vědy a dále informace o vytvoření postů pro vědecké diplomaty. Zde je důležité zmínit, že se rovnou objevuje spojení vědecký diplomat. V dalších letech se ale

⁴³ Pro kapitolu 3.1. bylo také důležité provést výzkum četnosti výskytu pojmů v dokumentech.

⁴⁴ Závěry byly učiněny na základě studia zmíněných dokumentů a na základě vyhledávání spojení vědecká spolupráce a vědecká diplomacie v nich. Tyto dokumenty jsou zpracovány v soukromém archivu autorky. Na dokumenty je odkazováno v seznamu použitých zdrojů.

⁴⁵ Daryl, Copeland, „Bridging the Chasm: Why Science and Technology Must Become Priorities for Diplomacy and International Policy“, *Science & Diplomacy* 4, č. 3, (září 2019): 1–7, <http://www.sciencediplomacy.org/perspective/2015/bridging-chasm>. (staženo 12. ledna 2024).

opět vrací pouze pojem vědecká spolupráce a pojem VeD není používán. Znovu se objevuje až v Publikaci České diplomacie v roce 2021 v rámci prosazování dobrého jména ČR ve světě a dále je zmíněna ještě jednou v roce 2022 v rámci vztahů s Izraelem.

V Ročenkách veřejné diplomacie se objevuje pojem vědecká spolupráce od počátku jejich vydávání, ale četnost není tak rozsáhlá, jako v publikacích MZV, ovšem pojem zde přítomný je. V roce 2021 ovšem nastává změna a pojem vědecká diplomacie se opět objevuje, a to už v úvodu publikace. Dále se mu poprvé v rámci publikace dostává i samostatného nadpisu, pod kterým jsou publikovány akce, které byly v oboru za daný rok realizovány. Stejně je tomu tak i v roce 2022. Nicméně v Ujednání mezi MZV a ÚV z roku 2015 o zásadách spolupráce při zřízení a provozování pozic diplomatů pro vědu, výzkum a inovace, jak už název napovídá, je jasně definovaný pojem diplomat pro VVaI.⁴⁶

Z provedeného výzkumu vyplývá, že ČR praktikovala VeD již před zřízením postů vědeckých diplomatů. Většinou na základě uzavírání smluv mezi konkrétními vládami nebo ministerstvy. Dále se ČR účastnila navazování vědeckých vztahů, v největším měřítku skrze začleňování vědců do zahraničních delegací a napomáhání jejich propojování s jejich protějšky v zahraničí a dále také se zahraničními trhy. Ze sledovaného období můžeme vyčíst první zmínku o vědecko-technické spolupráci (v tomto případě bilaterální smlouva s Ukrajinou) již v roce 2011. Dále se spojení vědecká/vědecko-technická spolupráce objevuje stále četněji. Termín VeD je ovšem ve většině používán pouze ve spojení vědeckých/VVaI diplomatů v roce 2015, a pak se na pět let vytrácí. Z těchto poznatků můžeme vyvozovat různé závěry. Je možné, že se v pojmosloví jedná pouze o faktickou chybu, jelikož není jasné, zda jsou si činitelé/úředníci vědomi rozdílu mezi VeD a vědeckou spoluprací obecně, a zda pocítují rozdíl v aktérech, kteří ji vykonávají. Další závěr můžeme učinit skrze vědomí, že byť se již ve sledované době dostávalo pojmu VeD značné pozornosti, na českém území žádné odborné publikace nevznikaly, a tak se na počátku sledovaného období nebylo možné opírat o akademickou debatu na půdě ČR při tvoření pojmosloví. Posledním závěrem může být, že VeD jednoduše v ČR nebyla strukturovaně definovaná. Je možné dohledat Rámec pro zřizování a provozování vědecké diplomacie z roku 2015, ten se ovšem vztahuje pouze k činnosti

⁴⁶ „Ujednání mezi Ministerstvem zahraničních věcí ČR a Úřadem vlády ČR o zásadách spolupráce při zřízení a provozování pozic diplomatů pro vědu, výzkum a technologie/inovace“, Ujednání, MZVČR a Úřad vlády, naposledy upraveno 25.5. 2015, https://mzv.gov.cz/file/1499094/Ujednani_MZV_UV.pdf (staženo 12.2. 2024).

vědeckých diplomatů.⁴⁷ Na stránkách MZV je dále možné dohledat jaké aktivity vyvíjí Oddělení vědecké diplomacie (dále OVED) a z toho je možné vyvodit závěr o směřování VeD v ČR. OVED bylo ovšem založeno až v roce 2023⁴⁸ (viz. další kapitoly), což nespadá do vymezeného období a není možné dělat predikce, jak se tato iniciativa bude promítat v dalších letech.

3.2. Hledání modelu vědecké diplomacie v ČR

Jak je uvedeno v první kapitole, jedinou větší akademickou stopou o poměrech VeD v ČR je zmínka v knize *Věda a diplomacie* od Ruffiniho. Překlad této knihy do češtiny se také jeví jako jediný v daném oboru. Ruffini zde uvádí, že zájem o VeD se v ČR zvedl až v poslední době, byť vědeckovýzkumná spolupráce je běžnou součástí praxe velvyslanectví. Zde je nutné připomenout, že kniha je vydaná roku 2015, tedy vychází v období, kdy ČR začala zřizovat posty vědeckých diplomatů. Ruffini popisuje hierarchii rozdělení VeD mezi Sekci místopředsedy vlády pro vědu, výzkum a inovace, jež má v gesci VeD, dále Radu pro výzkum, vývoj a inovace (dále RVVI) a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT).⁴⁹ Organizační struktura je dále rozvedena v dalších částech této práce. Pokud se ovšem chceme soustředit na současné poměry, je nutné přihlídnout k odborné literatuře a zeptat se na otázku, kterou ve svém rozdělení definuje Flink a Schreiterer a to, jaká je vlastně motivace ČR k vykonávání VeD? Dále je potřeba se dotazovat, jaké je postavení VeD v zahraniční politice státu, jakým cílům slouží a jak je definována/konceptualizována?⁵⁰ K problematice se aktuálně (tj. v roce 2023) na vícero místech vyjadřuje náměstek ministra zahraničních věcí Jiří Kozák: „Vědecká diplomacie byla přítomná na ministerstvu zahraničních věcí vždy, nebyla ovšem prioritním oborem. To se změnilo v dubnu roku 2023, kdy bylo zřízeno oficiální oddělení vědecké diplomacie.“⁵¹ Dle Kozáka je pro OVED definována jako „pomoc českým firmám, které investují do inovací, vědy a výzkumu, stejně jako vědeckým infrastrukturám a

⁴⁷ „Odbor ekonomicko-vědecké diplomacie“, Popis činnosti, MZV ČR, https://mzv.gov.cz/ekonomika/cz/servis_exporterum/odbor_ekonomicke_diplomacie/odbor_ekonomicko_vedeck_e_diplomacie.html (staženo 12.2. 2024).

⁴⁸Ibid.

⁴⁹ Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*, 95-97.

⁵⁰ Flink a Schreiterer, „Science diplomacy at the intersection of S&T policies and foreign affairs: toward a typology of national approaches”, 665–677.

⁵¹ Tereza Stará, „Na MZV vzniká oddělení vědecké diplomacie. Má spojovat české vědce a firmy se zahraničím“, *Novinky.cz*, 5.dubna 2023, <https://www.novinky.cz/clanek/veda-skoly-na-mzv-vznika-oddeleni-vedecke-diplomacie-ma-spojovat-ceske-vedce-a-firmy-se-zahranicim-40427944> (staženo 1. října 2023).

univerzitám, aby se jim dařilo proniknout do zahraničí.... naším cílem je mít fungující ekosystém vědecké diplomacie, aby vědečtí a ekonomičtí diplomaté znali české potřeby a zároveň byli schopni zprostředkovat poptávku ze zahraničí“⁵² Kozák dále říká, že se ale ČR snaží nejen o propagaci české vědy, ale také o opačný směr, tedy o zpětné zapojení expatů do českého prostředí a zapojení vědeckých poznatků do diplomacie. „České ambasády se mohou na vědce-krajany obrátit, když potřebují nějakou radu nebo chtějí zorganizovat akci pro podporu ekonomické a vědecké diplomacie, a stejně tak mohou tito vědci využít českého diplomatického zastoupení v dané zemi a třeba prosazovat své projekty ve spolupráci s ambasádou.“⁵³ Na otázku, zda se snaží ČR kopírovat model nějaké jiné země Kozák odpovídá, že ČR je oproti velkému počtu zemí v oboru napřed a co se týče inspirace, uvádí Švédsko nebo Izrael. Je zde ovšem evidentně místo pro zlepšení, neboť jak náměstek uvádí, ČR nemá jasně stanovené priority výzkumu, což jí neprospívá.⁵⁴ Uvedené popisuje značné množství aktivit, motivací a cílů, ovšem neodpovídá celistvě na vyřčené otázky. V dalších kapitolách bude na koncepčních materiálech, zprávách a vybraných aktivitách demonstrováno, jakým způsobem je možné si na tyto otázky odpovědět.

3.3. Organizační struktura

V roce 2014 byla zřízena Sekce místopředsedy vlády pro vědu, výzkum a inovace při Úřadu vlády (ÚV), jejíž součástí je i Rada pro vědu výzkum a inovace (RVVI) na níž leží kompetence tvorby strategických doporučení a rozpočtu. Od roku 2015 jsou zřizovány posty vědeckých diplomatů, financovaných ze Sekce místopředsedy vlády. Až roce 2023 bylo založeno samostatné oddělení vědecké diplomacie OVED.

3.1.1. Zasazení do zahraniční politiky státu v rámci MZV

Zahraníční politika státu propojuje domácí a zahraniční prostředí a ČR skrze ni prosazuje své zájmy ve světě. Odvíjí se od koncepce zahraniční politiky státu vydávané MZV. Česká koncepce vznikla v roce 2015 a byť je v ní explicitně uvedeno, že má být každé tři roky

⁵² Pavla Hubálková, „Jiří Kozák“: Vědecká diplomacie je naší prioritou“, *Vědavýzkum.cz*, 25.srpna 2023, <https://vedavyzkum.cz/z-domova/czexpats-in-science/jiri-kozak-vedecka-diplomacie-je-nasi-prioritou> (staženo 20.října 2023).

⁵³ Jan Žižka, „Jiří Kozák: Získáváme know-how, jak úspěšné země podporují startupy“, *Vědavýzkum.cz*, 16.listopadu 2023 <https://vedavyzkum.cz/rozhovory/rozhovory/jiri-kozak-ziskavame-know-how-jak-uspesne-zeme-podporuji-startupy> (staženo 1.prosince. 2023).

⁵⁴ Ibid.

revidována, jiná koncepce než právě ta z roku 2015 zveřejněna není. Z pohledu práce není možné identifikovat, zda byl dokument v uplynulých letech skutečně revidován, či ne. Základními cíli české zahraniční politiky jsou bezpečnost, prosperita a udržitelný rozvoj, lidská práva, lidská důstojnost, služby občanům a šíření dobrého jména v zahraničí. Podstatné pro tuto práci jsou dva ze zmíněných bodů, prosperita a šíření dobrého jména v zahraničí.⁵⁵ Podstatné jsou proto, že prosperitu státu zajišťuje zahraniční politika skrze ekonomickou diplomacii, která je koordinována společně s CzechTrade a tvoří podmínky pro navazování ekonomických kontaktů. Jak bude rozvedeno dále, česká VeD přímo spadá pod diplomacii ekonomickou.⁵⁶ Druhý bod, tedy šíření dobrého jména v zahraničí, tvoří relativně odlišnou oblast, neboť má za cíl prezentovat ČR v co nejlepším světle s cílením na konkrétní zahraniční publikum, a to např. skrze Česká centra (dále ČC). V tomto bodě je taktéž zahrnuta otázka prezentace vědy a inovací.⁵⁷ Jak již víme z literatury (např. Penca a Davis), VeD je ve vztahu k zahraniční politice státu jejím nástrojem.⁵⁸

3.3.2. Zasazení v rámci státních orgánů a institucionální uchopení

V dokumentech MZV jsou definovány pilíře VeD a jejich koordinace takto:

1. „Koordinační mechanismus napříč celým národním VVaI systémem – mezirezortní řídicí skupina zřízená při Radě pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI, MŠMT, MPO, MZV, GAČR, TAČR, AVČR); kompetence jednotlivých aktérů a jejich činnost jsou dány platnou legislativou a rozhodnutími;
2. Koordinační struktura na MZV, která je zajištěná skrze oddělení vědecké diplomacie v rámci Odboru ekonomicko-vědecké diplomacie MZV ČR.
3. Síť zastupitelských úřadů, která je řízena z ústředí MZV – v této síti působí celkem tři specializovaní „vědečtí diplomaté“ (scientific attachés, scientific counsellors) v prioritních zemích a řada dalších diplomatů v zemích s vyspělým VVaI, jež mají "vědeckou diplomacii" ve svém portfoliu; plnění úkolů VeD je vždy řízeno vedoucím příslušného úřadu.“⁵⁹

⁵⁵ „Koncepce zahraniční politiky České republiky“, Koncepce, MZV ČR, naposledy upraveno 30.července 2019, https://mzv.gov.cz/file/1565920/Koncepce_zahranicni_politiky_CR.pdf (staženo 1.prosince 2023).

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Turkenian et al., „The Emergence of Science diplomacy), 3–25.

⁵⁹ „Vědecká diplomacie“, Úkoly a základní pilíře, MZV ČR, https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vedecka_diplomacie/index.html (staženo 15.prosince 2023).

VeD má tedy v ČR dvojí institucionální zakotvení a je ustanovena: „Rámecem pro zřizování a provozování VeD, ujednaným v roce 2015 mezi MZV a Úřadem vlády ČR.

Dalším státním aktérem je Rada pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI, odborný poradní orgán ÚV spadající pod Úřad ministryně pro vědu, výzkum a inovace) v rámci které, byla v roce 2019 ustanovena Řídící skupina k VeD (ŘS), která ve spolupráci s dalšími příslušnými aktéry řídí, koordinuje a vyhodnocuje činnost vědeckých diplomatů. Zmíněnými aktéry jsou například MŠMT, MZV, MPO, Technologická agentura a Grantová agentura ČR, Akademie věd ČR a Odbor Rady pro výzkum, vývoj a inovace.“⁶⁰ Do roku 2018 existovala ještě pozice místopředsedy pro vědu, výzkum a inovace. Ta byla ovšem zrušena a její působnost převzala RVVI a MPO. RVVI mimo jiné připravuje ve spolupráci s MŠMT národní politiku výzkumu, vývoje a inovací a dále kontroluje její realizaci, definuje priority aplikovaného výzkumu a vývoje a navrhuje členy předsednictva Technologické agentury (TAČR – centralizovaná státní podpora aplikovaného výzkumu a vývoje) a Grantové agentury ČR.⁶¹ Je nutné zmínit, že dle platného kompetenčního zákona je pouze MŠMT ústředním orgánem státní správy, který zastřešuje vědu a výzkum, a to včetně mezinárodní spolupráce v oblasti.⁶² MŠMT dále zpracovává Akční plán mezinárodní spolupráce ČR ve výzkumu a vývoji a internacionalizace prostředí výzkumu a vývoje ČR.⁶³

⁶⁰ „Rámec pro zřizování a provozování vědecké diplomacie“, Rámec, Úřad vlády České republiky, <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=753104&idclanek=934458> (staženo 15. prosince 2023).

⁶¹ Ibid

⁶² § 7 odst. 1 zákona č. 2/1969 SB., Zákon České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění účinném k 8. lednu 1969.

⁶³ „Akční plán mezinárodní spolupráce ČR ve výzkumu a vývoji a internacionalizace prostředí výzkumu a vývoje v ČR na léta 2017-2020“, Usnesení vlády České republiky, Úřad vlády, naposledy upraveno 19. prosince 2016, <https://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj-2/akcni-plan-mezinarodni-spoluprace-cr-ve-vyzkumu-a-vyvoji-a> (staženo 6. dubna 2024).

4. Konceptuální rámec vědecké diplomacie v ČR

Z Ruffiniho práce vyplývá, že se koncepce napříč státy liší a on sám je dělí na zaměřené na životní prostředí, na vysokoškolské vzdělávání, na výzkum a inovace, na obchodně-podnikatelskou koncepci a na akademickou koncepci.⁶⁴ Flink a Schreiterer také uvádějí, že jednotná koncepce neexistuje a záleží na motivaci státu k vykonávání VeD a také na struktuře, která jí zastřešuje.⁶⁵ Stejně tak nelze očekávat, že bychom našli jednotný konceptuální rámec v ČR. Z tohoto důvodu, ve snaze nastínit problematiku, bylo zvoleno následující členění této kapitoly, které odráží širší spektrum možných pohledů.

4.1. Národní koncepce

V ČR explicitně národní koncepce vědecké diplomacie neexistuje, alespoň tedy ne pod tímto konkrétním názvem. Zastřešující dokumenty, které je možné dohledat jsou Rámec pro zřizování a provozování VeD a Národní politika výzkumu, vývoje a inovací ČR 2021+, která je vytvořena ve spolupráci mezi RVVI a MŠMT. Druhým dokumentem je Akční plán mezinárodní spolupráce ČR ve výzkumu a vývoji v gesci MŠMT.

Rámec pro zřizování VeD je jedinou dohledatelnou zmínkou, která se blíží národní koncepci VeD. Je ujednáním mezi MZV a ÚV a byl vytvořen v roce 2015. Sjednány byly zásady spolupráce pro provozování a řízení pozic pro VVaI. V tomto rámci je definováno pět odvětví, kterým se mají čeští vědečtí diplomaté věnovat. Jde o prezentaci české vědy a jejích úspěchů v zahraničí, iniciaci bilaterálních kontaktů s VVaI institucemi, organizaci českých vědeckých misí do zemí působení a opačně, šíření informací o mezinárodních programech spolupráce prestižních vědeckých pracovišť v zemích působení a o monitorování systému řízení a podpory VVaI v zemích působení.⁶⁶ Tato zmínka popisuje VeD velice obecně a nejsou v ní definovány žádné konkrétní priority nebo záměry. Problémem také je, že nejde ani o samostatný dokument, neboť body jsou v tomto znění pouze vypsány na webových stránkách ÚV, a proto jsou zde dále popisovány dokumenty, které mají koncepční charakter, byť v nich explicitně není VeD zahrnuta.

⁶⁴ Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*, 123–127.

⁶⁵ Tim, Flink a Ulrich Schreiterer, „Science diplomacy at the intersection of S&T policies and foreign affairs: toward a typology of national approaches”, 665–677.

⁶⁶ „Rámec pro zřizování a provozování vědecké diplomacie“, Rámec, Úřad vlády České republiky.

„Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+ (NP VVaI 2021+) je zastřešujícím strategickým dokumentem na národní úrovni pro oblast výzkumu, vývoje a inovací. Představuje strategický rámec pro rozvoj všech složek výzkumu, vývoje a inovací v ČR (základního výzkumu, orientovaného a aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací) a využívá jejich společného působení k rozvoji znalostní společnosti a podpoře ekonomického, environmentálního, kulturního a sociálního rozvoje ČR.“⁶⁷ Podstatným bodem je hodnocení kvality mezinárodní excelence ve vědě a výzkumu, kde je uvedeno, že v ČR je věda a výzkum značně mezinárodně uzavřena, málo zapojena do mezinárodních výzkumných organizací a míra vydávání odborných publikací také zaostává. Za pozornost stojí, že se dokument často zabývá ekonomickým vývojem a ekonomickou složkou VVaI.⁶⁸

„Akční plán mezinárodní spolupráce ČR ve výzkumu a vývoji a internacionalizace prostředí výzkumu a vývoje v ČR na léta 2017-2020 postihuje věcně příslušnou problematiku v několika dílčích perspektivách zahrnujících mezinárodní spolupráci, resp. internacionalizaci výzkumných infrastruktur ČR (včetně výkonu členství ČR v mezinárodních organizacích na poli vědy a výzkumu (dále VaV)) a integraci týmů výzkumných organizací a podniků ČR do mezinárodních aktivit rozvíjených v rámci různorodých finančních nástrojů podpory multilaterální a bilaterální spolupráce ve VaV. V neposlední řadě Akční plán postihuje otázky mezinárodní mobility výzkumných pracovníků jako jednoho z klíčových předpokladů jejich kariérního rozvoje a integrace do mezinárodních aktivit VaV, jakož i procesu internacionalizace prostředí VaV v ČR.“⁶⁹ Z tohoto popisu vyplývá, že také nejde o koncepci jako takovou, jde spíše o vymezení cílů ČR v oblasti VaV, opět se zde objevují ekonomické body začleněné jako měřítko úspěchu. Je potřeba věnovat pozornost záměru internacionalizace, který je zde stěžejní a dále i popisu konkrétních opatření, jak internacionalizace dosáhnout, byť bez explicitního zmínění VeD.

V neposlední řadě je nutné zmínit Inovační strategii ČR 2019-2030 vypracovanou RVVI ve spolupráci s MŠMT, MPO, CzechInvestem a dalšími. Dokument má podnázev Country For

⁶⁷ „Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+“, Koncepční dokument, Rada pro výzkum vývoj a inovace a MŠMT, naposledy upraveno 20.července 2020, <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=913172> (staženo 28.března 2024).

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ „Akční plán mezinárodní spolupráce ČR ve výzkumu a vývoji a internacionalizace prostředí výzkumu a vývoje v ČR na léta 2017-2020“, Usnesení vlády České republiky, Úřad vlády.

the Future a jedním z jeho hlavních cílů je prezentace ČR jako symbolu znalostí a technologií⁷⁰ Jako hlavní nástroj v této oblasti má sloužit chytrý marketing, který si klade za cíl vybudování značky ČR jako země s vědeckým a inovačním potenciálem. Toho chce ČR dosáhnout prostřednictvím prezentace jak současných, tak i historických úspěchů vědy a inovačního systému, s poukázáním na excelenci českých výzkumných center a špičkových vědců.⁷¹ Tato strategie není u států podobného rozměru neobvyklá, neboť skrze tvorbu značky se stát snaží vytvořit základnu pro společný dialog, představovat národní zájmy, a především se zviditelnit na mezinárodním poli, jako potenciální partner v oboru.⁷²

4.1.1. Zasazení v rámci ekonomické diplomacie

Nahlédneme-li do Organizačního schématu MZV, zjistíme, že Odbor vědecké diplomacie spadá pod Sekci mimoevropských zemí, ekonomické a rozvojové spolupráce a je uveden pod názvem Oddělení ekonomicko-vědecké diplomacie (OED).⁷³ OED se „podílí na koordinaci a řízení aktivit ústředních orgánů v oblasti ekonomické a vědecké diplomacie a vnějších ekonomických vztahů ČR, na formulování a provádění zahraniční politiky ČR v oblasti ekonomické a vědecké diplomacie a vnějších ekonomických vztahů a v rozsahu své působnosti zajišťuje koordinaci útvarů MZV,(...) příslušných ústředních orgánů státní správy a dalších institucí.“⁷⁴ Dále „ve spolupráci s příslušnými útvary MZV a relevantními orgány státní správy, akademickými a dalšími institucemi vytváří (OED) předpoklady pro MZV k prezentaci české vědy, vývoje a inovací ve světě. Zpracovává koncepční, analytické, průřezové a souhrnné materiály a návrhy na další činnost MZV a ZÚ na poli vědecké diplomacie. Koordinuje spolupráci s českými i zahraničními organizacemi, resorty, agenturami, výzkumnými institucemi, vysokými školami, infrastrukturami a inovativními českými průmyslovými odvětvími s mezinárodními příležitostmi v oblasti vědy, výzkumu, vývoje a vzdělávání. V této oblasti se v koncovém měřítku snaží o podporu exportu a příliv zahraničních investic. Dále ve spolupráci s RVVI a

⁷⁰ „Inovační strategie České republiky 2019-2030“, Inovační strategie, Úřad vlády, naposledy upraveno 15.srpna 2019, <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=866015> (staženo 3.března 2014).

⁷¹ Ibid.

⁷² Peter D. Gluckman et al. „How a Small Country Can Use Science Diplomacy: A View from New Zealand“, *Science and Diplomacy* 1, č. 2 (červen 2012) https://twas.org/sites/default/files/how_a_small_country_can_use_science_diplomacy_science_diplomacy_0.pdf (staženo 21. března 2024).

⁷³ „Organizační schéma MZV“, Organigram, MZV ČR, naposledy upraveno 10. ledna 2024, https://mzv.gov.cz/file/5366219/Organigram_MZV_CZ_21_02_2024.pdf (staženo 20. února 2024).

⁷⁴ „Odbor ekonomicko-vědecké diplomacie“, Struktura OED, MZV ČR, naposledy upraveno 18.prosince 2023, https://mzv.gov.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/struktura/utvary/OED.html (staženo 12.února. 2024).

dalšími institucemi zastoupenými v řídicí skupině pro vědeckou diplomacii zajišťuje činnost sítě zastupitelských úřadů v oblasti vědecké diplomacie a koordinuje předvýjezdovou přípravu diplomatů pověřených touto agendou. Navrhuje a zajišťuje konference a workshopy zaměřené na spolupráci v excelentním výzkumu, zejména na vyhledávání nových možností bilaterální spolupráce; podílí se na prezentaci českého sektoru výzkumu, vývoje, inovací a vzdělávání v zahraničí.⁷⁵

4.1.2. Oddělení vědecké diplomacie

Oddělení vědecké diplomacie (OVED) je jedním ze čtyř oddělení spadajících pod OED. OVED je jedním z koordinátorů oblasti VeD, formuluje a provádí zahraniční politiku ČR v rámci internacionalizace výzkumu, vývoje a inovací a podílí se na řízení a propojování různých orgánů na poli VeD. Přípravuje podklady pro prezentaci ČR v zahraničí, poskytuje pomoc při navazování kontaktů českým vědecko-výzkumným institucím s jejich vědeckými a ekonomickými potenciálními partnery v zahraničí. Ve spolupráci s konkrétními institucemi, sdružením podnikatelských subjektů a akademickou sférou se podílí na získávání zahraničních spolupracovníků a studentů do ČR. Společně s Úřadem vlády řídí zastupitelskou činnost ČR v oblasti VeD a zajišťuje podporu pro řízení a rozvoj sítě vědeckých diplomatů. Zároveň koordinuje také projekty ekonomické diplomacie v oblastech VVaI. Při výše zmíněných kooperuje s organizacemi a institucemi jako jsou například CzechTrade, CzechInvest, DZS a také s Úřadem vlády, MPO a MŠMT.⁷⁶

4.1.3. Zasazení v rámci veřejné a kulturní diplomacie

Hlavním úkolem veřejné diplomacie je propagace a šíření dobrého jména v zahraničí, informování veřejnosti o aktivitách státu a prosazování zájmů státu v zahraničí.⁷⁷ I když na oficiálních stránkách MZV v sekci pro veřejnou diplomacii je pouze jediná zmínka o začlenění vědecké obce do procesu veřejné diplomacie, z logiky prezentování dobrého jména v zahraničí a propagace ČR obecně je jasné, že veřejná diplomacie má s VeD mnoho společného a často se

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ „Odbor ekonomicko-vědecké diplomacie“, Popis činnosti, MZV ČR, https://mzv.gov.cz/ekonomika/cz/servis_exporterum/odbor_ekonomicke_diplomacie/odbor_ekonomicko_vedecke_diplomacie.html (staženo 12.2. 2024).

⁷⁷ Jana Peterková, „Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky“, *Mezinárodní vztahy* 43, č. 2 (2008):5-24, EBSCOhost (staženo 12.března 2024).

i prolíná. Jelikož propagace české vědy a jejích úspěchů je potažmo také propagací ČR samotné, lze tak VeD zařadit také pod veřejnou diplomacii stejně tak, jako se pod ni zařazuje diplomacie kulturní. Pod kulturní diplomacii je stejně tak možné zařadit VeD jako takovou, se stejnými cíli a zájmy.⁷⁸ K touto tématu se vyjadřuje i Tomalová, která říká, že: „Veřejná diplomacie představuje zastřešující kategorii pro všechny typy diplomatické aktivity, které jsou zaměřeny na zahraniční veřejnost.“⁷⁹ Dále uvádí, že vzdělání a oblast vědy a výzkumu spadající pod VeD jsou i jedním z nástrojů kulturní diplomacie.⁸⁰

Kapitoly o ekonomické, veřejné a kulturní diplomacii nastínily dvojí rámování vědecké diplomacie v ČR. Na tomto místě je třeba zmínit, že nejde o dva rámce, které by se navzájem neprolínaly. Naopak, jde o oblasti diplomacie, které se prolínají a navzájem si mohou napomáhat v plnění svých cílů. V rámci této práce ovšem není možné zjistit, do jaké míry se toto prolnutí promítá ve VeD.

4.2. Síť vědeckých diplomatů

Síť vědeckých diplomatů je poslední položkou v rámci tří pilířů. Tvoří ji vědečtí diplomaté vyslaní na zastupitelské úřady, které dále řídí jejich činnost. Za obsazování pozic je zodpovědný ÚV, který pořádá výběrová řízení. Při výběru diplomata je dáována pozornost na odborné znalosti a kariérní řád. Jejich hlavní činností je podpora spolupráce v oblasti vzdělávání, vědy, výzkumu a inovací a dále jim může být dle potřeby přiřazována další agenda podle pokynů vedoucího zahraniční mise.⁸¹ První vědeckou diplomatkou vyslanou do zahraničí, konkrétně do Izraele, byla Delana Mikolášová v roce 2015, její mandát skončil na podzim roku 2023. Dalším vědeckým diplomatem byl v roce 2017 Luděk Moravec, vyslaný do Spojených států amerických.⁸² Jeho mise ovšem nebyla zdaleka tak úspěšná, jako ta diplomatky Mikolášové

⁷⁸ „Veřejná diplomacie“, Popis činnosti, MZV ČR, https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/index.html (staženo 18. února 2024).

⁷⁹ Eliška Tomalová a Jitka Pánek Jurková, *Ambasadoři Bohémy* (Praha: Dokořán, 2023)18.

⁸⁰ Ibidem. 30–34

⁸¹ „Ujednání mezi Ministerstvem zahraničních věcí ČR a Úřadem vlády ČR o zásadách spolupráce při zřízení a provozování pozic diplomatů pro vědu, výzkum a technologie/inovace“, Ujednání, MZV ČR a Úřad vlády, naposledy upraveno 25.5. 2015, https://mzv.gov.cz/file/1499094/Ujednani_MZV_UV.pdf (staženo 12.2. 2024).

⁸² „Vicepremiér Bělobrádek oficiálně představil druhého vědeckého diplomata. Bude působit ve Spojených státech amerických“, Zpráva, Úřad vlády, naposledy upravené 24.května 2017, <https://vlada.gov.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/pavel-belobradek/aktualne/vicepremier-belobradek-oficialne-predstavil-druheho-vedeckeoho-diplomata--bude-pusobit-ve-spojonych-statech-americkyh--156624/> (staženo 5. března 2024).

v Izraeli, a nakonec musel být na konci roku 2022 odvolán kvůli porušení zákona.⁸³ Další jmenovanou byla Marie Leferová, která byla jmenována regionální zástupkyní pro agendu vědy a technologií, ČEKK v Tchaj-peji.⁸⁴ Jako atašé pro vědu působila a nadále působí v Bruselu v při stálém zastoupení v EU Hana Vlčková, a to v letech 2005–2010 a dále od roku 2022.⁸⁵

4.2.1. Personální profily českých vědeckých diplomatů/atašé

V této práci jsou osoby se zahraniční vědeckou agendou působící na zastupitelských úřadech ČR nazývány vědeckými diplomaty, obecně se ovšem častěji používá označení vědečtí poradci (vědečtí atašé, atašé, *science advisor*...). Obecně, vědecký diplomat je osoba vykonávající agendu ve prospěch svého státu skrze navazování vědeckých kontaktů a průzkumu vědeckých odvětví v zemi, kde působí. Nejednotnost terminologie se promítá i na českém území, v případě prvních dvou vyslaných pracovníků bylo používáno termínu vědecký diplomat, u zastoupení v Tchaj-peji nebylo z politických důvodů využito ani jednoho termínu a Hana vlčková je nazývána atašé.

Cílem vědeckých diplomatů je sběr informací, zprostředkování kontaktů, podpora vědecké produkce a přijímání zahraničních delegací. Pomáhají propagaci státu a upevňování vlivu. Samotní jednotlivci mohou mít v popisu práce různá specifika a společně tvoří síť vázanou na diplomatické mise států. Síť se liší stát od státu. Existuje jenom pár zemí, které mají skutečně kompaktní síť. Některé země vysílají pouze vybranou část pracovníků do vybraných hlavních měst, jiné pouze do oblastí zájmu daného státu, popřípadě může mít jeden pracovník přiděleno více, většinou sousedících, zemí.⁸⁶

Podstatnou částí výběru vědeckých diplomatů je jejich osobní profil. Ve článku z roku 2017 Vladimír Majer (český chemik, který strávil jako vědecký diplomat ve Francii řadu let), upozorňuje na to, že doposud vyslané diplomaty (v té době Mikolášová a Moravec) spojuje nízký věk a vzdělání (v té době) na magisterské úrovni ze společenských věd (Mikolášová byla ve zmíněné době doktorandkou). Co se týče dosavadní kariéry zmíněných

⁸³ Adéla Jelínková, Lukáš Valášek, „Diplomata museli stáhnout z USA před stíháním. Na vnitru dostal vysoký post“, *Seznam zprávy*, 5. prosince 2022, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-diplomata-museli-stahnout-z-usa-pred-stihanim-na-vnitru-dostal-vysoky-post-220376> (staženo 2. února 2024).

⁸⁴ „Marie Leferová, regionální zástupkyně pro agendu vědy a technologií, ČEKK v Tchaj-peji“, Profil, Úřad vlády ČR, <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=753104&idclanek=977464> (staženo 13. února 2024).

⁸⁵ „Hana Vlčková, attaché pro výzkum a vesmír při Stálém zastoupení ČR při Evropské unii“, Profil, Úřad vlády ČR, <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=753104&idclanek=977460> (staženo 13. února 2024).

⁸⁶ Ruffini, *Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů*, 77–80.

diplomatů, tedy v době jejich jmenování, byla Mikolášová juniorní pracovnící MZV a Moravec pracoval v oddělení bezpečnostního výzkumu na Ministerstvu vnitra.⁸⁷ Co se týče Marie Leferové, je vzdělána v oblasti sinologie, před vysláním pracovala jako manažerka v Technologické agentuře ČR a dále jako teritorialistka na MPO se zaměřením na monitoring inovativní vyspělost a trendy v Asii. A mimo Tchaj-peje se počítalo s jejím působením v dalších státech.⁸⁸ Hana Vlčková je vystudovanou právničkou, před vysláním pracovala na Ministerstvu zahraničních věcí a napomáhala tvoření agend pro české předsednictví v Radě EU roce 2009.⁸⁹ Byť se k těmto informacím Majer vyjadřuje v citovaném článku kriticky, Ruffini mu v tomto v jisté míře oponuje. Je sice pravdou, že vědecké či diplomatické vzdělání je pozitivním přínosem pro diplomata, není ovšem podmínkou. Dle Bergovy studie vyplývá, že z poradců pověřených vědeckou tematikou je 16% kariérních diplomatů, 40% je zaměstnanců s pracovní smlouvou a 44% tvoří odborníci z jiných ministerstev či organizací.⁹⁰ Obecně se dá říci, že „ve všeobecném pohledu se zdá být výhodou, je-li poradce (vědecký diplomat, atašé) obeznámen se světem výzkumu neboť vysokoškolský titul či úspěšná akademická kariéra může usnadňovat jeho komunikaci s místní vědeckou obcí.“⁹¹ Především ale: „Měl by mít důkladnou znalost výzkumného a inovačního systému v zemi, kterou zastupuje.“⁹² Dle Jiřího Kozáka sice nemají čeští vědečtí diplomaté s vědou přímou zkušenost, ovšem při přípravě, navazování kontaktů a vytváření materiálů pro svoji činnost jsou s vědci v úzkém kontaktu.⁹³

Další otázkou ohledně vědeckých diplomatů je také jejich schopnost orientovat se na poli vědy. Tedy zda jde personálně o kariérní diplomaty nebo o členy vědecké obce atd. Dle Úřadu vlády ČR jde o „pracovníky pracující v zahraničí z pověření státu, a to většinou pod hlavičkou svého ministerstva zahraničí. Tyto osoby je možné dělit dle různých hledisek na kariérní diplomaty, kteří se věnují problematice vědy, výzkumu a inovací jako své hlavní pracovní náplni během svého pobytu v zahraničí, na osoby vyslané ministerstvy nebo jinými

⁸⁷ Vladimír Majer, „Vědečtí expati a vědecká diplomacie“, *Czexpats in science*, 19.září 2023, <https://czexpats.org/clanek/vedecti-expati-a-vedecka-diplomacie/> (staženo 30.října 2023).

⁸⁸ „Marie Leferová, regionální zástupkyně pro agendu vědy a technologií, ČEKK v Tchaj-peji“, Profil, Úřad vlády ČR.

⁸⁹ „Hana Vlčková, attaché pro výzkum a vesmír při Stálém zastoupení ČR při Evropské unii“, Profil, Úřad vlády ČR.

⁹⁰ Lutz-Peter, Berg, „Science Diplomacy Networks“, in *Swiss Science Diplomacy* 49, č. 2(2010): 69–74, European Union Science Diplomacy Alliance (staženo 1.března. 2024),69-71.

⁹¹ Ruffini, „Conceptualizing science diplomacy in the practitioner driven literature: a critical review“,123.

⁹² Ibid.

⁹³ Pavla Hubálková, „Jiří Kozák“: Vědecká diplomacie je naší prioritou“, *Vědavyzkum.cz*.

organizacemi a na účelově smluvně najaté pracovníky. Přidělení a smluvní pracovníci mohou dočasně užívat diplomatický status.⁹⁴ Sítě se dají dělit dle typu vyslaných pracovníků, na ty, s převážně přidělenými pracovníky z ministerstev a na sítě se smluvními a přidělenými pracovníky a na převážně smluvní odborníky a diplomaty. Jednotně zavedený způsob řízení vědecko-diplomatických sítí neexistuje. Většina zemí využívá pro umístění alespoň části své sítě vlastní zahraniční mise (tedy atašé v jiném oboru je přidělena vědecká agenda). Tyto však obvykle neřídí pouze příslušné ministerstvo zahraničí. Ve většině případů řídí síť společně s dalším ministerstvem, které vysílá své přidělence na zahraniční pozice nebo zastřešuje zájmy hlavních zainteresovaných subjektů. Kooperujícím ministerstvem bývá obvykle Ministerstvo pro vědu.⁹⁵

4.2.2. Využívání ekonomických diplomatů pro potřeby vědecké diplomacie

Vzhledem k tomu, že ČR zatím disponovala pouze čtyřmi vědeckými diplomaty, bylo by logické, aby se pokusila svoji síť dále rozšířit. Jak říká Jiří Kozák, na přímé rozšíření sítě ovšem nejsou finance, a tak se zrodila myšlenka využít již vyslaných českých ekonomických diplomatů, kterých má ČR po světě okolo sta. Za tímto cílem připravil OED materiály pro zaškolení ekonomických diplomatů na poli VeD a upravil hodnocení a cíle jejich práce směrem k prioritám VeD. V dubnu 2023 se na toto téma uskutečnil celý vzdělávací cyklus s názvem Diplomacie v oblasti vědy, výzkumu, inovací a vzdělávání.⁹⁶ „Tématy vzdělávacího programu byly zejména bezpečnostní aspekty vědecké diplomacie, aktuální trendy systému výzkumu, vývoje a inovací v Česku, programy podpory mezinárodní spolupráce, podpora vzdělávání a akademické mobility v zahraničí a propagace českých výzkumných kapacit a českých řešení pro zahraniční partnery.“⁹⁷ Problémem ovšem u přípravy orientačních a výukových materiálů může být teoretická nedokonalost národní koncepce a definování cílů vědy a VeD. Na toto téma naráží i Kozák.⁹⁸

⁹⁴ „Jak fungují sítě vědeckých diplomatů“, Popis, Sekce VVI, naposledy upraveno červenec 2015, <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=761035> (staženo 13.února 2024).

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ „MZV seznámilo diplomaty s úkoly v oblasti vědy, výzkumu, inovací a vzdělávání“, Tisková zpráva, MZV ČR, naposledy upraveno 14.dubna 2023, https://mzv.gov.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/mzv_seznamilo_diplomaty_s_ukoly_v.html (staženo 13. února 2024).

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

5. Oblasti realizace vědecko-diplomatických aktivit

Jak již bylo předestřeno v přechozích kapitolách, na VeD se jako aktéři v ČR podílí ÚV skrze Sekci pro vědu a inovace, RVVI dále MZV, MŠMT a MPO. Zároveň jsou zde patrné dva rámce, ve kterých se VeD realizuje, tj. ekonomická diplomacie a veřejná diplomacie. V této kapitole budou uvedeny organizace a iniciativy/nástroje výše zmíněných aktérů. Je nutné říci, že kritéria pro utřídění oblastí realizace vědecko-diplomatických aktivit by bylo možné stanovit různě. Jednou z možností by bylo kritérium konkrétního aktéra a jeho činnosti, druhou kritérium typu aktivity (např. projekt, iniciativa, program) bez ohledu na to, v čí gesci se daná aktivita realizuje. Ve světle průběžných zjištění v rámci této práce se jeví nevýhodnější zvolit rozlišení na oblast ekonomickou a na oblast iniciativ, která není explicitně motivována ekonomicky. V obou případech je konkrétní realizace zajišťována skrze agentury, programy a projekty. Zřejmě nepřekvapí, že v ekonomické oblasti budou jako aktéři figurovat MPO a MZV, zatímco aktérem v druhé oblasti je MŠMT. Jako třetí oblast možné realizace či zapojení konceptu VeD je oblast veřejné diplomacie, resp. konkrétně existence a činnost ČC, která jsou nástrojem v gesci MZV. V závěru kapitoly bude s využitím takto provedeného členění využita typologie VeD dle Flinka a Schreiterera (přístup, propagace a vliv), která umožní přehledně popsat, k jakému typu můžeme konkrétní jednotlivé aktivity prováděné skrze organizace nebo iniciativy přiřadit.

5.1. Ekonomická oblast

Organizacemi v gesci MPO s ekonomickým zaměřením jsou agentury CzechTrade, CzechInvest, které však využívají dalších forem spolupráce s vědeckými organizacemi (jako je například CERN). Přes své primárně ekonomické zaměření se tyto agentury věnují také propagačním aktivitám. Ekonomicky motivovaný je také nástroj PROPED v gesci MZV, jehož primárním účelem je podpora českého exportu.

5.1.1. CzechTrade

CzechTrade je vládní agenturou pro podporu exportu a investic. Zřízena byla MPO v roce 1997 jako nástroj pro rozvoj spolupráce mezi českými a zahraničními subjekty. Stejně, jako ČC disponuje více než padesáti kanceláři v zahraničí. Stěžejní prací agentury je především poradenství pro exportéry, konzultační činnost, vyhledávání zahraničních poptávek a tendrů jak

ve firmách, tak v mezinárodních organizacích. Podstatný je zde vztah, který má agentura s organizací CERN. CzechTrade disponuje specialistou, který zajišťuje vztah CERNU s ČR a je koordinátorem pro styk s průmyslem. Koordinace spočívá v propojování českých firem/vývojářů s nákupním oddělením CERNU, a ve zprostředkovávání informací o zakázkách vypsanych CERNEM, kterých se následně mohou účastnit čeští specialisté v oboru. I když se může jevit, že CzechTrade je pouze ekonomickým nástrojem, není tomu tak. Pokud nahlédneme do výročních zpráv, najdeme zde i několik čistě prezentačních akcí. Podstatným je v tomto oboru projekt City for The Future (CiFF), což je mezioborová prezentační platforma českých služeb a především technologií, jejímž cílem je samozřejmě export v těchto odvětvích. Jde o řešení infrastruktury, mobility, vodohospodářství, ekologie aj. ve městech.⁹⁹ CzechTrade se společně například s MPO účastnilo pořádání prezentace CiFF např. v roce 2021¹⁰⁰ a 2022 v Maďarsku¹⁰¹ a na EXPO 2020 v Dubaji.¹⁰² Zmíněné aktivity je možné zařadit pod kategorie přístup a propagace.

5.1.2. CzechInvest

CzechInvest je agentura podřízená MPO a je státní příspěvkovou organizací. Jejím cílem je podporovat podnikání a investice jak na regionální, tak i mezinárodní úrovni, skrze kterou se snaží propojovat českou scénu s mezinárodními trendy. Jejím cílem je proměnit ČR v inovačního lídra Evropy.¹⁰³ Mimo jiné propojuje partnery ve vědecko-výzkumné sféře, a propaguje český výzkum, vývoj a technologie navenek. Jednou z prvních iniciativ CzechInvestu byly, ve spolupráci s MZV, České technologické dny, pořádané od roku 2006 do roku 2012¹⁰⁴. Cílem bylo „propagovat český výzkum a inovace v zahraničí na jedné straně a na straně druhé napomáhat navazování bilaterální spolupráce ve vytipovaných segmentech, kde české subjekty dosahují excelence a kde je tudíž reálný potenciál rozvoje nových technologií a

⁹⁹ „City For the Future“, Popis činnosti, City For the Future, <https://cityforthefuture.com/cs/hungary2022> (staženo 7.dubna 2024).

¹⁰⁰ „Zpráva o činnosti CzechTrade“, Zpráva, CzechTrade, naposledy upraveno duben 2021, <https://www.czechtrade.cz/getmedia/7ae9f0d3-0214-42d5-aa5b-2c281fef6813/zprava-o-cinnosti-2021.pdf> (staženo 8.dubna 2024).

¹⁰¹ „City For the Future“, Popis činnosti, City For the Future.

¹⁰² „Zpráva o činnosti CzechTrade“, Zpráva, CzechTrade.

¹⁰³ „O nás“, Popis činnosti CzechInvest, CzechInvest, <https://www.czechinvest.org/cz/CzechInvest/O-nas> (staženo 7.dubna 2024).

¹⁰⁴ Roman Pašek, „Vědecká diplomacie a Technologické mise agentury CzechInvest“, *Vědavyzkum.cz*, 23.kvtna 2017, <https://vedavyzkum.cz/inovace/inovace/vedecka-diplomacie-a-technologicke-mise-agentury-czechinvest> (staženo 7.dubna 2024).

tím přispívá k posilování konkurenceschopnosti domácí ekonomiky. Českými výzkumníky a vývojáři je (CzechInvest) oceňován za to, že jim pomáhá k uzavírání memorand o spolupráci na úrovni univerzit a výzkumných týmů, dohod o společných projektech, výměně doktorandů, studentů atd.¹⁰⁵ Program se soustředil na technologicky pokročilé země, jako je Izrael, Japonsko, Brazílie aj. V současnosti pokračuje podobná iniciativa s názvem Technologické domény, tedy specializovaná odvětví, kterým se CzechInvest věnuje. Jde tady například o umělou inteligenci, digitální technologie, nanotechnologie aj. Srze průniky těchto odvětví se snaží nalézt partnery v zahraničí, vyhledávat a iniciovat společné výzkumné projekty a zapojovat ČR do firemních a globálních výzkumných center.¹⁰⁶

5.1.3. PROPED

PROPED, tedy projekty na podporu ekonomické diplomacie jsou nástrojem na rozvoj podpory českého exportu. Podpůrné akce jsou realizovány zastupitelskými úřady. Jde většinou o prezentační akce různých typů – business fóra, oborové prezentace, účasti na výstavách, podnikatelské mise aj. PROPED spadá pod MZV, které následně projekty pro podporu vybírá. Seznamy schválených projektů jsou veřejně dostupné už od roku 2015 a explicitní zmínky o schválených projektech ve VVaI se objevují od roku 2017.¹⁰⁷ Pokud pak nahlédneme do tabulek schválených projektů z dalších let, je zde vidět jasně stoupající trend, neboť počet VVaI projektů se jednoznačně zvyšuje. Kupříkladu v roce 2017 byl v tomto odvětví schválen 1 projekt¹⁰⁸, v roce 2023 šlo o 3 projekty¹⁰⁹ a pro rok 2024 je zatím schváleno 15 projektů. Za všechny lze uvést podnikatelskou misi českého kosmického průmyslu do SAE, Presentaci firem z oblasti digitalizace zdravotnictví v Maďarsku nebo Misi českých center Excellence Life Sciences do Velké Briátnie.¹¹⁰

¹⁰⁵ „České technologické dny“, Popis činnosti, MPO, naposledy upraveno 5.března 2012, <https://www.mpo.cz/dokument102468.html> (staženo 6. dubna 2024).

¹⁰⁶ Roman Pašek, „Vědecká diplomacie a Technologické mise agentury CzechInvest“, *Vědavýzkum.cz*.

¹⁰⁷ „Projekty ekonomické diplomacie schválené pro rok 2017“, PROPED 2017, MZV ČR, naposledy upraveno 10.února 2017, https://mzv.gov.cz/ekonomika/cz/servis_exporterum/projekty_ekonomicke_diplomacie/projekty_ekonomicke_diplomacie_schvalene.html (staženo 3. dubna 2024).

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ „Projekty ekonomické diplomacie PROPED schválené ve druhé výzvě roku 2023“, PROPED 2023, MZV ČR, naposledy upraveno 3.července 2023, https://mzv.gov.cz/ekonomika/cz/servis_exporterum/projekty_ekonomicke_diplomacie/projekty_ekonomicke_diplomacie_proped_3.html (staženo 10. února 2024).

¹¹⁰ Ibid.

5.2. Iniciativy MŠMT

Dalším aktérem VeD je MŠMT (viz. 3.3.2.). Pod toto ministerstvo spadá Dům zahraniční spolupráce (DZS), pod který spadá Česká národní agentura pro mezinárodní vzdělávání a výzkum. V gesci MŠMT jsou také programy INTER-EXCELLENCE A Mobility.

5.2.1. INTER-EXCELLENCE

Program INTER-EXCELLENCE (I-E) je ukotven v NP VVaI 2021+. Jeho cílem je podpořit propojení české a mezinárodní vědy a výzkumu, zvýšit excelenci výzkumu a vývoje ČR v mezinárodním prostředí, zvýšit otevřenost a atraktivitu ČR skrze investice do specifických oblastí, které mají potenciál internacionalizace, což jsou cíle stanovené v NP VVaI 2021+.¹¹¹ Tak tedy jde o formu strategické podpory projektů, jež mají potenciál mezinárodní spolupráce. V dokumentu o I-E je explicitně řečeno, že se projekt snaží o zvyšování vzdělanosti v ČR, zacílení strategické spolupráce, navýšení míry participace na mezinárodních výzkumných projektech a v neposlední řadě navyšování hodnoty ekonomiky.¹¹² Celá iniciativa byla schválena v roce 2016 s působností do roku 2024 dále byl již v roce 2021 schválen program INTER-EXCELLENCE II. Program má celkem 3 podprogramy, INTER-ACTION – soustředící se na bilaterální mezivládní nebo mezirezortní smlouvy, INTER-COST – vážící se k programu COST (The European Co-operation in Scientific and Technical Research, což je organizace na evropské úrovni zaměřená na financování tvorby výzkumných sítí a zároveň jde o mezinárodní koordinační mechanismus do kterého je ČR zapojena) a INTER-EUREKA – která se váže na mezinárodní síť EUREKA, do níž jsou celosvětově zapojeny průmyslové a výzkumné organizace s cílem mezinárodní spolupráce.¹¹³

5.2.2. Mobility

Mobility je iniciativou zaměřenou na podporu bilaterální spolupráce mezi výzkumnými institucemi ČR a jejich protějšky v zahraničí, a to v základním výzkumu a vývoji. Jde o podporu vzniku nových kontaktů, tvorbu mezinárodních týmů a udržení si již kontaktů stávajících. Nejde o dlouhodobou podporu. Projekty jsou podpořeny na dva roky a mohou být podporovány

¹¹¹ „Program podpory mezinárodní spolupráce ve výzkumu, vývoji a inovacích INTER-EXCELLENCE II (2021-2029)“, Program spolupráce, MŠMT, naposledy upraveno 26.května 2021, <https://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj-2/program-podpory-mezinarodni-spoluprace-ve-vyzkumu-vyvoji-a> (staženo 7. dubna 2024).

¹¹² Ibid.

¹¹³ Ibid.

nejdéle 3x za sebou, s cílem tvorby pevných vztahů. Pokud jsou vztahy navázány, financování ze strany Mobility končí. Finance mohou putovat jak fyzickým osobám, tak vysokým školám i výzkumným institucím. Dle dostupných informací je momentálně v této iniciativě zapojeno Německo, Polsko, Rakousko a Podunají.¹¹⁴

Je nutné zmínit, že ČR je zapojena do řady mezinárodních VaV organizací, jako je např. CERN nebo Evropská kosmická agentura. Je také zapojena do Stipendijního programu J. Williama Fulbrighta a dalších. Tyto organizace ovšem nejsou iniciativami MŠMT, a tak nejsou v práci zohledněny.

5.2.3. Dům zahraniční spolupráce (DZS) a Česká styčná kancelář pro vzdělávání a výzkum (CZELO)

CZELO, tedy Česká národní agentura pro mezinárodní vzdělávání a výzkum a je příspěvkovou organizací MŠMT jejímž cílem je usnadňovat mezinárodní spolupráci ve vzdělávání.¹¹⁵ CZELO má působíště v Bruselu a tam svojí činností také cílí. Podporuje účast českých institucí ve vzdělávacích a výzkumných programech v rámci EU, poskytuje informace o evropských poměrech v oblasti vzdělávání, nabízí poradenské služby a provozuje především propagační činnost. Snaží se o rozvoj kontaktů s partnery v Bruselu a propaguje české vzdělání a výzkum. Konkrétně organizuje propagační akce, vytváří propagační materiály, vydává Bulletin, skrze který prezentuje české úspěchy, účastní se Science Café.¹¹⁶ CZELO je zapojeno do různých síťových mezinárodních programů např. ERASMUS+, Academic Cooperation Association, což jsou programy zajišťující mobilitu studentů a odborníků ve vědě a vzdělávání.¹¹⁷ Činnost CZELO je zajišťována Domem zahraniční spolupráce. Podstatnou iniciativou, která spadá pod Dům zahraniční spolupráce je Study in Czechia. Jde o propagační platformu českého školství, vzdělávacího systému a možností studia zahraničních uchazečů v ČR. V této oblasti

¹¹⁴ „Rámeček podpory“, Rámeček pro Mobility, MŠMT, <https://sdv.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj-2/ramec-podpory> (staženo 5.dubna 2024).

¹¹⁵ „Dům zahraniční spolupráce“, Úvodní strana, Dům zahraniční spolupráce, <https://www.dzs.cz/o-dzs> (staženo 5.dubna 2024).

¹¹⁶ „Programy a sítě“, Popis programů, Dům zahraniční spolupráce, <https://www.dzs.cz/programy-site> (staženo 5.dubna 2024).

¹¹⁷ „O nás“, Úvodní strana, Česká centra, <https://czechcentres.gov.cz/o-nas> (staženo 6.dubna 2024).

spolupracuje s ČC, snaží se o propagaci studia v ČR a o získávání nových studentů.¹¹⁸ Obě dvě kanceláře se účastní i dalších programů, ovšem pro ilustraci byly vybrány pouze některé.

5.3. Nástroje veřejné diplomacie

Hlavním aktérem veřejné diplomacie je MZV. Jak již bylo zmíněno v kapitole 4.1.3, veřejná diplomacie zastřešuje kulturní diplomacii a potažmo i VeD skrze vzdělání a oblast VaV jako nástroje veřejné a kulturní diplomacie. Organizací, která slouží navenek ve službách kulturní diplomacie, jsou Česká centra.

5.3.1 Česká centra

„Česká centra jsou příspěvkovou organizací Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Jsou integrální součástí české zahraniční politiky a stěžejním nástrojem kulturní diplomacie, v rámci diplomacie veřejné, jejímž posláním je šíření a podpora dobrého jména Česka ve světě a posilování kulturních vztahů mezi zeměmi. Česká centra sama sebe definují jako kulturní institut a působí na poli kultury v jejím nejširším pojetí.“¹¹⁹ Co se týče vzdělávání, vědy a vývoje a inovací, Česká centra (ČC) spolupracují s odbornými institucemi, vysokými školami, se kterými se snaží o rozvíjení spolupráce, a to většinou na poli propagace a prezentace VVI.¹²⁰ Mimo jiné pořádají výstavy, přednášky a konference na popularizaci a propagaci české vědy, zapojují se do projektů FameLab, Czech Innovation Expo, Týden vědy na Akademii věd ČR a jsou iniciátory projektů Science Café a Global Science café. Byť Česká centra nemají VeD přímo explicitně v gesci, skrze pořádání akcí propagují VVaI a jejich síla leží především v síti, kterou vytvářejí. Působí totiž ve 28 pobočkách a na 4 kontinentech.¹²¹

ČC se buď zapojují do různých projektů nebo je samy iniciují. Mezi nejvýznamnější projekty, do kterých se ČC zapojují patří FameLab, což je mezinárodní soutěž na popularizaci vědy, která se koná ve 23 zemích světa a ČC v rámci národního kola oceňuje vítěze.¹²² Dále je to například Vědecký piknik ve Varšavě, kterého se ČC pravidelně účastní a propagují úspěchy

¹¹⁸ „Study in Czechia“, Popis programu, Dům zahraniční spolupráce, <https://www.dzs.cz/program/study-czechia> (staženo 5.dubna 2024).

¹¹⁹ „O nás“, Úvodní strana, Česká centra.

¹²⁰ „Výroční zpráva Česká centra“, Výroční zpráva, Česká centra, naposledy upraveno 2012, https://s3.amazonaws.com/czechcentres.cz/statamic/downloads/vyrocní_zpráva_2011.pdf (staženo 6.dubna 2024).

¹²¹ „O nás“, Úvodní strana, Česká centra.

¹²² „FameLab“, Popis, FameLab, naposledy upraveno 2022, <https://www.famelabcz.com/> (staženo 7.dubna 2024).

české VVaI.¹²³ Co se týká akcí, které ČC sama pořádají, pak jde většinou o výstavy, přednášky a konference. Mezi nejvýznamnější výstavy patří Česká věda bojuje s viry – expozice věnovaná Antonínu Holému, Otto Wichterle: Příběh kontaktní čočky, NANORMÁLNÍ SVĚT.CZ – expozice na připomenutí výroby součástek elektronových mikroskopů v Brně. Mezi významné projekty patří Czech Innovation Expo – expozice zaměřená na představení vědy a technologie ČR ve stoleté retrospektivě, Czech Innovation Festival – platforma pro prezentaci práce vývojářů a rozvíjení kontaktů mimo jiné i v ekonomické sféře, Global Science Café – projekt populárně-vědeckých debat a přednášek s českými vědci a dalšími významnými osobnostmi. Většina projektů iniciovaná ČC je tzv. síťová, tedy projekty jsou prezentovány nebo konány napříč sítí ČC.¹²⁴

5.4. Zasazení iniciativ do kategorií

V této kapitole je zhodnoceno, do jaké typologie dle Flinka a Schreiterera se iniciativy zmíněné v předchozí kapitole řadí. Jednotlivým typům přiřazena písmena, tedy: A) přístup, B) propagace, C) vliv. Pro přehlednost byla vytvořena také tabulka popisující zmíněné. Je nutné také zopakovat, že přístupem je míněn jak přístup ke zdrojům, poznatkům, prostředkům a talentům jiného státu, tak i přístup k financím, investicím a zahraničním trhům. Propagace je součástí marketingu země a jejím cílem je zvýšení atraktivity. Vliv označuje motivaci země mít akademickou převahu a vliv.

¹²³ „Národní technické dny“, Popis akce, Česká centra, naposledy upraveno 27.května 2024, <https://warsaw.czechcentres.cz/program/vedecky-piknik-2023-vedecke-revoluce> (staženo 7.dubna 2024).

¹²⁴ „Věda, výzkum, inovace“, Popis činnosti, Česká centra, <https://czechcentres.gov.cz/o-nas/our-mission/veda-vyzkum-inovace> (staženo 7.dubna 2024).

Tabulka 1: Zasazení aktérů do typologie

Název aktéra/iniciativy	Typ
CzechTrade	A, B
CzechInvest	A, B
PROPED	B
INTER-EXCELLENCE	A
Mobility	A
DZS a CZELO	A, B
Česká centra	B

Zdroj: Vlastní

Na základě předložené tabulky lze vidět jasnou převahu typu A a B. Z analýzy provedené na zmíněných iniciativách tedy vyplývá, že hlavní motivací ČR k vykonávání VeD je přístup a propagace. Jak je vidět, u čtyř iniciativ bylo možné je zařadit pouze do jednoho typu, ostatní tři se překrývají. I zde se tedy odráží fluidita pojmu, a nemožnost vždy přesně definovat jenom jeden typ. To je také dáno i charakterem iniciativy, například aktér veřejné diplomacie (ČC) má z principu jako hlavní typ motivace propagaci. Ekonomičtí aktéři se účastní jak propagace, tak i přístupu, vyjma iniciativy PROPED, který má opět jenom propagační činnost. Naopak iniciativy MŠMT jsou čistě zaměřeny na přístup. Do typu C nespadá žádná ze zmíněných iniciativ. Je nutné si také uvědomit, že typ A a typ B jsou spolu do značné míry propojeny, jelikož propagace, a tedy zvyšování atraktivity v pozitivním konečném výsledku ústí do navázaného vztahu mezi zeměmi, na jehož základech se potom může realizovat typ A, tedy přístup.

Výsledek tohoto zjištění podporují i některé dokumenty. Jde například o NP VVaI21+, která definuje záměry jako jsou např.: získávání a udržení zahraničních odborníků, zapojení do programů EU s cílem oboustranné mobility, propojování českého a mezinárodního VVaI prostředí.¹²⁵ Dále jde o Inovační strategii ČR 2019-2030, jejíž záměrem je mimo jiné prostřednictvím chytrého marketingu vytvářet značku ČR pomocí prezentace české vědy, produktů a technologických úspěchů, jako země s inovačním potenciálem.¹²⁶ V neposlední řadě

¹²⁵ „Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+“, Koncepční dokument, Rada pro výzkum vývoj a inovace a MŠMT.

¹²⁶ „Inovační strategie České republiky 2019-2030“, Inovační strategie, Úřad vlády.

je tento záměr zmíněn také Jiřím Kozákem: „Zjednodušeně řečeno, veškeré naše úsilí směřuje k tomu, abychom dokázali lépe propagovat Česko.“¹²⁷

¹²⁷ Jan Žížka, „Jiří Kozák: Získáváme know-how, jak úspěšné země podporují startupy“, *Vědavýzkum.cz*, 16.listopadu 2023 <https://vedavyzkum.cz/rozhovory/rozhovory/jiri-kozak-ziskavame-know-how-jak-uspesne-zeme-podporuji-startupy> (staženo 1.prosince. 2023).

Závěr

Stejně tak, jako se různí názor odborné veřejnosti na obecné uchopení pojmu vědecká diplomacie, který je již ze své podstaty chápán jako velmi široký, lze na základě zkoumání odborné literatury vyvodit závěr, že všeobecně platný model veřejné diplomacie neexistuje. Byla zde nastíněna úskalí, která skýtá propojení vědy a diplomacie a zkoumán politický rozměr jejich propojení. Jako referenční rámec pro zasazení konceptu české vědecké diplomacie byla vybrána typologie dle Flinka a Schreiterera. Již sami autoři motivační typologie VeD upozorňují na nutnost, nastavit pro aktivity spadající do oblasti vědecké diplomacie ze strany státu nejen dobře zvolené strategie, ale také jasně ucelené hierarchie institucionálního uchopení a čitelnost státního systému. Toto jejich tvrzení, resp. z praxe vycházející upozornění, bylo hlavní motivací pro zaměření této práce na oblast vědecké diplomacie v ČR.

Již ve fázi rešerší se ukázala potřeba nejen vysledovat, v jakém smyslu a s jakými obsahy je pojem VeD různými státními institucemi v českém prostředí používán, ale také nutnost pokusit se o utřídění aktivit různých subjektů státní správy a najít tak vhodný referenční rámec, který by napomohl systematizovat a zároveň rozlišit různé typy motivace, ale i aktivit jednotlivých subjektů a to nejen pro zodpovězení otázek této práce, ale především pro možnost dalšího pokračování ve výzkumu, který by ve výsledku mohl být nápomocen právě k vytvoření jednotného konceptu VeD v ČR. Tento koncept by měl stát na základech správně zvolených strategií, jasně stanovené hierarchii institucionálního uchopení a čitelnosti pro zahraniční partnery, a to nikoli jen na úrovni jednotlivých orgánů státní správy či dalších institucí, ale především na úrovni státu.

Cílem práce bylo pomocí teoretického rámce, skrze vybrané aktéry a také iniciativy, které jsou v oboru vyvíjeny, zjistit, jaká je motivace České republiky k provozování vědecké diplomacie a výše zmíněné zasadit do referenčního rámce. Byly vymezeny otázky dotazující se na organizační strukturu a její uchopení v rámci zahraniční politiky státu a také na její uchopení v rámci státních institucí a organizací. V neposlední řadě bylo zjišťováno, do jakých diplomatických oblastí se VeD promítá. Po provedení výzkumu bylo vyzpozorováno na příkladu vybraných aktérů, že hlavní motivací České republiky k provozování vědecké diplomacie je přístup a propagace. To dokládají i některé předložené koncepční, ale i jiné materiály.

Pro postžení problematiky pojmosloví byly využity materiály státní správy, z nichž vyplynulo, že pro vědeckou diplomacii je často používán termín vědecká spolupráce. Vzhledem

ke stanovenému rozsahu práce ovšem nebylo možné zjistit, jaký je k odlišně používané terminologii důvod.

V otázce organizační struktury bylo zjištěno, že na realizaci vědecké diplomacie participuje několik institucí. Úřad vlády s Radou pro vývoj, výzkum a inovace, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo školství a Ministerstvo průmyslu a obchodu. Toto rozdělení se následně promítá i do jejího uchopení v rámci různých oblastí diplomacie. Je možné zde sledovat dvojí rámec vědecké diplomacie, ekonomický, skrze oficiální začlenění VeD pod Oddělení ekonomické diplomacie a rámec veřejné diplomacie, která byť nemá vědeckou diplomacii v gesci, skrze své působení ve veřejném prostoru však propaguje českou vědu navenek, a tak se taktéž může implicitně řadit do jedné z linií VeD. Dílčím, ale přesto významným závěrem provedené práce je zjištění, že ve většině aktivit různých subjektů státní správy ČR v oblasti vědecké diplomacie (popř. v jiném pojmosloví v oblasti vědecké spolupráce) jsou klíčová motivační hlediska, konkrétně hledisko ekonomické a dále prezentační.

Závěrem je nutné podotknout, že zvolené téma vědecké diplomacie v ČR je velmi komplexní a zasloužilo by hlubší analýzu většího rozsahu, ta ovšem není zcela možná bez základního uspořádání dokumentů a postížení hierarchie zapojených institucí. Tato práce se svou metodou provedení pokusila o určité roztržidění systému VeD, ale také chce naznačit možné směry výzkumu. Dalším rozšířením práce na toto téma by mohla být analýza aktivit vědeckých diplomatů nebo obsahová analýza dokumentů státní správy, či samostatný výzkum na téma nejvyšších státních činitelů jako aktérů vědecké diplomacie.

Summary

Based on the presentation of expert literature, it was found that there is no universally valid model of science diplomacy. Likewise, there are various opinions within the expert community regarding the general understanding of this concept, which by its nature is perceived as very broad. The challenges posed by the intersection of science and diplomacy, as well as the political dimension of their connection, were presented. Flink and Schreiterer's typology was chosen as a reference framework for contextualizing the concept of Czech science diplomacy. However, these authors' motivational typologies for science diplomacy caution that activities falling within the realm of science diplomacy require not only well-chosen strategies by the state but also clearly defined hierarchies, institutional frameworks, and readability of the state system. This assertion, or practical "warning," was the main motivation for focusing this work on the field of science diplomacy in the Czech Republic.

Already in the research phase, it became apparent that working on the chosen topic would not be easy. It was clear that not only would it be necessary to trace how the term science diplomacy is used by various state institutions in the Czech environment and with what contents. But it would also be necessary to classify the activities of various entities within state administration and find a suitable reference framework that would help systematize and distinguish various types of motivation (but also activities). Not only to answer the questions of this work but primarily for the possibility of further research, which could ultimately be helpful in creating a unified concept of science diplomacy in the Czech Republic. This concept should be manifested precisely by the selection of appropriate strategies, established hierarchies, and readability for foreign partners at the state level, not just at the level of individual bodies of state administration or other institutions.

The aim of the work was to determine the motivation of the Czech Republic for conducting science diplomacy using a theoretical framework, through selected actors and initiatives developed in the field, and to place them within a reference framework. Furthermore, questions were delineated regarding organizational structure, incorporation within the state's foreign policy and incorporation within state institutions and organizations. Lastly, it was investigated in which diplomatic areas science diplomacy is reflected. After conducting the research, it was

observed through selected actors, that the main motivation of the Czech Republic for conducting science diplomacy is access and promotion. Some conceptual and other materials support this assertion. To address the terminology issue, materials from state administration were used, revealing that the term "scientific cooperation" is often used for science diplomacy; however, within the scope of this work, it was not possible to determine the reason for the differently used terminology.

Regarding the organizational structure, it was found that several institutions participate in the operation of science diplomacy, namely the Government Office with the Council for Research, Development, and Innovation, the Ministry of Foreign Affairs, the Ministry of Education, and the Ministry of Industry and Trade. This division subsequently reflects in the approach within various areas of diplomacy. It is possible to observe a dual line of science diplomacy: economic, through the official inclusion of science diplomacy under the Department of Economic Diplomacy. Furthermore, there is a line of public diplomacy, which, although not directly responsible for science diplomacy, promotes Czech science abroad through its activities in the public sphere, and thus can also implicitly be classified within one of the lines of science diplomacy. A partial but significant conclusion of the conducted work is the finding that in most activities of various entities of state administration of the Czech Republic in the field of science diplomacy (or in other terminology in the field of scientific cooperation), key motivational aspects, specifically economic and presentational viewpoints, are crucial.

It is still necessary to note that the chosen topic of science diplomacy in the Czech Republic is very complex and deserves a deeper analysis of a larger scope, which, however, is not entirely possible without fundamental organization. This work, with its methodology, attempted some classification but also aims to suggest possible directions for further research. Another expansion could be the analysis of activities of scientific diplomats or the content analysis of state administration documents. Further direction could be independent research on the topic of the highest state officials as actors of science diplomacy.

Přílohy

Příloha č 1: Zasazení aktérů do typologie (tabulka 1)

Seznam použitých zkratk

AVČR – Akademie věd České republiky

CERN – Evropská organizace pro jaderný výzkum

CiFF – City for The Future

CZELO – Česká styčná kancelář pro výzkum v Bruselu

ČC – Česká centra

ČR – Česká republika

DZS – Dům zahraniční spolupráce

EU – Evropská unie

GAČR – Grantová agentura České republiky

I-E – INTER-EXCELLENCE

IPCC – Intergovernmental Panel on Climate Change

MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MZV – Ministerstvo zahraničních věcí

NP VVaI 2021+ - Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky

OED – Odbor ekonomicko-vědecké diplomacie

OVED – Oddělení vědecké diplomacie

PROPED – Projekty na podporu ekonomické diplomacie

RVVI – Rada pro vědu, výzkum a inovace

TAČR – Technologická agentura České republiky

UNEP – Program OSN pro životní prostředí

ÚV – Úřad vlády

VaV – věda a výzkum

VeD – Vědecká diplomacie

VVaI – věda, výzkum a inovace

WMO – World Meteorological Organization

Seznam zdrojů

1. Primární zdroje

City For the Future. „City For the Future“. Popis činnosti.

<https://cityforthefuture.com/cs/hungary2022> (staženo 7.dubna 2024).

CzechInvest. „O nás“. Popis činnosti CzechInvest.

<https://www.czechinvest.org/cz/CzechInvest/O-nas> (staženo 7.dubna 2024).

CzechTrade. „Zpráva o činnosti CzechTrade“. Zpráva. naposledy upraveno duben 2021.

<https://www.czechtrade.cz/getmedia/7ae9f0d3-0214-42d5-aa5b-2c281fef6813/zprava-o-cinnosti-2021.pdf> (staženo 8.dubna 2024).

Česká centra. „Národní technické dny“. Popis akce. naposledy upraveno 27.května 2024,

<https://warsaw.czechcentres.cz/program/vedecky-piknik-2023-vedecke-revoluce> (staženo 7.dubna 2024).

Česká centra. „Věda, výzkum, inovace“. Popis činnosti. <https://czechcentres.gov.cz/o-nas/our-mission/veda-vyzkum-inovace> (staženo 7.dubna 2024).

Česká centra. „Výroční zpráva Česká centra“. Výroční zpráva.

1.amazonaws.com/czechcentres.cz/statamic/downloads/vyrocní_zprava_2011.pdf (staženo 6.dubna 2024).

Dům zahraniční spolupráce. „Dům zahraniční spolupráce“. Úvodní strana.

<https://www.dzs.cz/o-dzs> (staženo 5.dubna 2024).

Dům zahraniční spolupráce. „Programy a sítě“. Popis programů.

<https://www.dzs.cz/programy-site> (staženo 5.dubna 2024).

Dům zahraniční spolupráce. „Study in Czechia“. Popis programu.

<https://www.dzs.cz/program/study-czechia> (staženo 5.dubna 2024).

FameLab. „FameLab“. Popis. <https://www.famelabcz.com/> (staženo 7.dubna 2024).

Hubálková, Pavla. „Jiří Kozák“: Vědecká diplomacie je naší prioritou“. Vědavýzkum.cz, 25.srpna 2023, <https://vedavyzkum.cz/z-domova/czexpats-in-science/jiri-kozak-vedecka-diplomacie-je-nasi-prioritou> (staženo 20.října 2023).

Jelínková, Adéla, Lukáš Valášek. „Diplomata museli stáhnout z USA před stíháním. Na vnitru dostal vysoký post“. Seznam zprávy, 5.prosince 2022, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-diplomata-museli-stahnout-z-usa-pred-stihanim-na-vnitru-dostal-vysoky-post-220376> (staženo 2.února 2024).

Juránek, Dominik. „Vědecká diplomacie Velké Británie a České republiky: komparativní případová studie“. Bakalářská práce, Vysoká škola ekonomická v Praze, 2019.

Majer, Vladimír. „Vědečtí expati a vědecká diplomacie“. Czexpats in science, 19.září 2023, <https://czexpats.org/clanek/vedecti-expati-a-vedecka-diplomacie/> (staženo 30.října 2023).

MPO. „České technologické dny“. Popis činnosti. naposledy upraveno 5.března 2012. <https://www.mpo.cz/dokument102468.html> (staženo 6. dubna 2024).

MŠMT a Rada pro výzkum vývoj a inovace, „Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+“. Koncepční dokument. naposledy upraveno 20.července 2020, <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=913172> (staženo 28.března 2024).

MŠMT, „Rámec podpory“. Rámec pro Mobility. <https://sdv.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj-2/ramec-podpory> (staženo 5.dubna 2024).

MŠMT. „Program podpory mezinárodní spolupráce ve výzkumu, vývoji a inovacích INTER-EXCELLENCE II (2021-2029)“. Program spolupráce. naposledy upraveno 26.května 2021.

<https://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj-2/program-podpory-mezinarodni-spoluprace-ve-vyzkumu-vyvoji-a> (staženo 7. dubna 2024).

MZV ČR. „Bulletin zahraniční politiky 2011-2017“. ke stažení na https://mzv.gov.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/struktura/utvary/oazi_vice/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html (staženo 23. dubna 2024).

MZV ČR. „Koncepce zahraniční politiky České republiky“. Koncepce. naposledy upraveno 30. července 2019. https://mzv.gov.cz/file/1565920/Koncepce_zahranicni_politiky_CR.pdf (staženo 1. prosince 2023).

MZV ČR. „Odbor ekonomicko-vědecké diplomacie“. Popis činnosti OVED. https://mzv.gov.cz/ekonomika/cz/servis_exporterum/odbor_ekonomicke_diplomacie/odbor_ekonomicko_vedecke_diplomacie.html (staženo 12. 2. 2024).

MZV ČR. „Odbor ekonomicko-vědecké diplomacie“. Struktura OED. Naposledy upraveno 18. prosince 2023. https://mzv.gov.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/struktura/utvary/OED.html (staženo 12. února 2024).

MZV ČR. „Organizační schéma MZV“. Organigram. naposledy upraveno 10. ledna 2024. https://mzv.gov.cz/file/5366219/Organigram_MZV_CZ_21_02_2024.pdf (staženo 20. února 2024).

MZV ČR. „MZV seznámilo diplomaty s úkoly v oblasti vědy, výzkumu, inovací a vzdělávání“. Tisková zpráva. naposledy upraveno 14. dubna 2023. https://mzv.gov.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/mzv_seznamilo_diplomaty_s_ukoly_v.html (staženo 13. února 2024).

MZV ČR. „Projekty ekonomické diplomacie schválené pro rok 2017“. PROPED 2017. naposledy upraveno 10. února 2017. https://mzv.gov.cz/ekonomika/cz/servis_exporterum/projekty_ekonomicke_diplomacie/projekty_ekonomicke_diplomacie_schvalene.html (staženo 3. dubna 2024).

MZVČR. „Projekty ekonomické diplomacie PROPED schválené ve druhé výzvě roku 2023“. PROPED 2023. naposledy upraveno 3.července 2023,
https://mzv.gov.cz/ekonomika/cz/servis_exporterum/projekty_ekonomicke_diplomacie/projekty_ekonomicke_diplomacie_proped_3.html (staženo 10. února 2024).

MZV ČR. „Projekty na podporu ekonomické diplomacie“. Popis PROPED.
https://mzv.gov.cz/ekonomika/cz/servis_exporterum/projekty_ekonomicke_diplomacie/index.html (staženo 6. dubna 2024).

MZV ČR. „Projekty na podporu ekonomické diplomacie schválené v první výzvě roku 2024“. PPROPED 2023. naposledy upraveno 22.12.2023.
https://mzv.gov.cz/file/5316126/PROPED_2024_dle_sektoru.pdf (staženo 10.února 2024).

MZV ČR. „Publikace Česká diplomacie 2018-2022“. výroční zprávy zahraniční politiky. ke stažení na
https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/index.html
(staženo 23.dubna 2024).

MZVČR a Úřad vlády. „Ujednání mezi Ministerstvem zahraničních věcí ČR a Úřadem vlády ČR o zásadách spolupráce při zřízení a provozování pozic diplomatů pro vědu, výzkum a technologie/inovace“. Ujednání. naposledy upraveno 25.5. 2015.
https://mzv.gov.cz/file/1499094/Ujednani_MZV_UV.pdf (staženo 12.2. 2024).

MZVČR. „Vědecká diplomacie“. Úkoly a základní pilíře.
https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vedecka_diplomacie/index.html (staženo 15.prosince 2023).

MZV ČR. „Veřejná diplomacie 2011-2022“. zprávy veřejné diplomacie. ke stažení na https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/ke_stazeni/index.html (staženo 23.dubna 2024).

MZV ČR. „Veřejná diplomacie“. Popis činnosti. https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/index.html (staženo 18.února 2024).

Pašek, Roman. , „Vědecká diplomacie a Technologické mise agentury CzechInvest“. 23.kvtna 2017, <https://vedavyzkum.cz/inovace/inovace/vedecka-diplomacie-a-technologicke-mise-agentury-czechinvest> (staženo 7.dubna 2024).

Rámec, Úřad vlády České republiky. „Rámec pro zřizování a provozování vědecké diplomacie“. Rámec. <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=753104&idclanek=934458> (staženo 15. prosince 2023).

Sekce VVI. „Jak fungují sítě vědeckých diplomatů“. Popis. naposledy upraveno červenec 2015. <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=761035> (staženo 13.února 2024).

Stará, Tereza. „Na MZV vzniká oddělení vědecké diplomacie. Má spojovat české vědce a firmy se zahraničím“. Novinky.cz, 5.dubna 2023, <https://www.novinky.cz/clanek/veda-skoly-na-mzv-vznika-oddeleni-vedecke-diplomacie-ma-spojovat-ceske-vedce-a-firmy-se-zahranicim-40427944> (staženo 1. října 2023).

The World Academy of Sciences. „Small countries, strong voices“. Přepis projevu. zveřejněno 19. června 2015, <https://twas.org/article/small-countries-strong-voices> (staženo 4. dubna 2024).

Úřad vlády. „Akční plán mezinárodní spolupráce ČR ve výzkumu a vývoji a internacionalizace prostředí výzkumu a vývoje v ČR na léta 2017–2020“. Usnesení vlády

České republiky. naposledy upraveno 19.prosince 2016. <https://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj-2/akcni-plan-mezinarodni-spoluprace-cr-ve-vyzkumu-a-vyvoji-a> (staženo 6.dubna 2024).

Úřad vlády. „Hana Vlčková, attaché pro výzkum a vesmír při Stálém zastoupení ČR při Evropské unii“. Profil.

<https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=753104&idclanek=977460> (staženo 13.února 2024).

Úřad vlády. „Inovační strategie České republiky 2019-2030“. Inovační strategie. naposledy upraveno 15.srpna 2019. <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=866015> (staženo 3.března 2014).

Úřad vlády. „Marie Leferová, regionální zástupkyně pro agendu vědy a technologií ČEKK v Tchaj-peji“. Profil.

<https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=753104&idclanek=977464> (staženo 13.února 2024).

Úřad vlády. „Vicepremiér Bělobrádek oficiálně představil druhého vědeckého diplomata. Bude působit ve Spojených státech amerických“. Zpráva. <https://vlada.gov.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/pavel-belobradek/aktualne/vicepremier-belobradek-oficialne-predstavil-druheho-vedeckehe-diplomata--bude-pusobit-ve-spojnych-statech-americkyh--156624/> (staženo 5. března 2024).

Zákon č. 2/1969 SB., Zákon České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění účinném k 8. lednu 1969.

Žižka, Jan. „Pomáháme sblížení světů byznysu a vědy, říká Jiří Kozák“. Moderní ekonomická diplomacie MZV ČR, 17.ledna 2024 <https://www.export.cz/nazory-a-analyzy/pomahame-sblizovani-svetu-byznysu-a-vedy-rika-jiri-kozak/> (staženo 3.března 2024).

Žižka, Jan. „Jiří Kozák: Získáváme know-how, jak úspěšné země podporují startupy“. Vědavýzkum.cz, 16.listopadu 2023 <https://vedavyzkum.cz/rozhovory/rozhovory/jiri-kozak-ziskavame-know-how-jak-uspesne-zeme-podporuji-startupy> (staženo 1.prosince. 2023).

2. Sekundární literatura

AAAS a The Royal Society, „New frontiers in science diplomacy“. London: Science Policy Centre, 2010.

Addamson, Matthew a Roberto Lalli. „Global perspectives on science diplomacy: Exploring the diplomacy-knowledge nexus in contemporary histories of science“. *Centaurus*, č. 63, (2021): 1-16, <https://doi.org/10.1111/1600-0498.12369> (staženo 14. ledna 2024).

Berg, Lutz-Peter. „Science Diplomacy Networks“. in *Swiss Science Diplomacy* 49, č. 2(2010): 69-74, European Union Science Diplomacy Alliance (staženo 1.března. 2024).

Copeland, Daryl. „Bridging the Chasm: Why Science and Technology Must Become Priorities for Diplomacy and International Policy“. *Science & Diplomacy* 4, č. 3, (září 2019): 1-7, <http://www.sciencediplomacy.org/perspective/2015/bridging-chasm>. (staženo 12. ledna 2024).

Copeland Daryl. “Science diplomacy”, in *The SAGE Handbook of Diplomacy*, eds. Costas M. Constantinou et al. Thousand Oaks: SAGE Publications Ltd., 2016. 628-636.

Davis, L.S. a R.G. Patman, eds. „New Day or a False Dawn“, in *Science Diplomacy: New Day or False Dawn?*. Singapore: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., 2015. 261-270.

Fedoroff, Nina V. „Science Diplomacy in the 21st Century“. *Cell* 136, č. 9, (9. ledna 2009): 9-11, <https://doi.org/10.1016/j.cell.2008.12.030> (staženo 12. prosince 2023).

Flink, Tim. „The Sensationalist Discourse of Science Diplomacy: A Critical Reflection“. *The Hague Journal of Diplomacy* 15, č. 3 (13. července 2020): 359-370, <https://doi.org/10.1163/1871191X-BJA10032> (staženo 12. února 2024).

Flink, Tim a Ulrich Schreiterer. Tim, Flink a Ulrich Schreiterer, „Science diplomacy at the intersection of S&T policies and foreign affairs: toward a typology of national approaches“, *Science and Public Policy* 37, č.9, (1. ledna 2010): 665-677, <https://doi.org/10.3152/030234210X12778118264530> (staženo 1. prosince 2023).

Gluckman, Peter D. et al. „How a Small Country Can Use Science Diplomacy: A View from New Zeland“. *Science and Diplomacy* 1, č. 2 (červen 2012) https://twas.org/sites/default/files/how_a_small_country_can_use_science_diplomacy_science_diplomacy_0.pdf (staženo 21. března 2024).

Kuhlmann, S., „Forschungs- und Innovationssysteme im internationalen Wettbewerb“. In *Wettlauf ums Wissen. Außenwissenschaftspolitik im Zeitalter der Wissensrevolution*, ed. G Schütte. Berlin: Berlin University Press, 2008, 52-58.

Krasnyak, Olga. „Russian Science Diplomacy“. *Diplomatica* 2, (2020): 118-134, Brill (staženo 20. března 2024).

Penca, Jerneja. The rhetoric of “science diplomacy”: Innovation for the EU's scientific cooperation. *EL-CSID Working Issue* 16 (duben 2018): 1-16, <http://aei.pitt.edu/id/eprint/102624> (staženo 23. ledna 2024).

Peterková, Jana. „Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky“. *Mezinárodní vztahy* 43, č. 2 (2008):5-24, EBSCOhost (staženo 12. března 2024).

Ruffini, Pierre-Bruno. „Conceptualizing science diplomacy in the practitioner driven literature: a critical review“. *Humanities and Social Sciences Communications* 7, č. 124 (2020) <https://doi.org/10.1057/s41599-020-00609-5> (staženo 15.3.2024).

Ruffini, Pierre-Bruno. Věda a diplomacie: nový rozměr mezinárodních vztahů. Praha: Academia, 2018.

Skolnikoff, Eugene B.. Eugene B., Skolnikoff, „The political role of scientific cooperation“. *Technology in Society* 23, č. 3 (srpen 2001): 461-471, 10.1016/S0160-791X(01)00026-4 (staženo 1. prosince 2023).

Šlosarčík et al. „Science diplomacy as a means to tackle infectious diseases: The case of Zika“. (S4D4C. 2020) https://www.researchgate.net/profile/Tim-Flink/publication/340050470_Science_Diplomacy_in_the_Making_Case-based_insights_from_the_S4D4C_project/links/5e7476aaa6fdccda8b70fe8c/Science-Diplomacy-in-the-Making-Case-based-insights-from-the-S4D4C-project.pdf#page=5 (staženo duben 2024).

Tomalová, Eliška a Jitka Pánek Jurková. *Ambasadoři Bohémy*. Praha: Dokořán, 2023.

Tomalová a Ulrichová, „Water diplomacy – The New Modus Operandi of EU Diplomacy?“. S4D4C. (9. listopadu 2020) https://www.s4d4c.eu/wp-content/uploads/2021/12/HJD-16.4-Tomalova_FINAL.pdf (staženo duben 2024).

Turkenian, Vaughan C. et al. „The Emergence of Science diplomacy“, in *Science Diplomacy: New Day or a False Dawn?*, ed. Lloyd S. Davis et al. Singapore: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., 2015, 3-25.